

Nr 331.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till utgiftsstat för postsparbanken m. m.; given Stockholms slott den 12 mars 1920.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

godkänna det av vederbörande departementschef förordade förslaget till ny utgiftsstat för postsparbanken, att tillämpas tills vidare från och med den 1 januari 1921, samt på grund härav till uppehållande under år 1921 av postsparbankens verksamhet bland de *ordinarie* anslagen under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av kronor 718,995 att av inkomster av postsparbanksrörelsen direkt utgå.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars
1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern **BRANTING**,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre **PALMSTIERNA**,
Statsråden: **UNDÉN**,
THORSSON,
OLSSON,
SANDLER,
NOTHIN,
NILSON,
ERIKSSON,
SVENSSON,
HANSSON.

Föredragande departementschefen, statsrådet Thorsson anförde
härefter:

Under punkt 15 av sjunde huvudtiteln i det vid statsverkspropositionen till innevarande års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde vara riksdagen förelagd, till uppehållande under år 1921 av postsparbankens verksamhet bland de ordinarie anslagen beräkna ett reservationsanslag av 954,000 kronor, att av inkomster av postsparbanksrörelsen direkt utgå. Såsom framgår av förenämnda statsrådsprotokoll var vid tidpunkten för statsverkspropositionens avlåtande till riksdagen den under senhösten 1919 uppkomna frågan om ny inkomst- och utgiftsstat för postsparbanken överlämnad

till 1902 års löneregleringskommitté för utlåtande. Sedan nämnda kommitté numera till Kungl. Maj:ts inkommit med ett den 16 februari 1920 avgivet yttrande i ämnet samt jämväl styrelsen för postsparbanken efter remiss den 6 innevarande mars månad inkommit med utlåtande i anledning av vad löneregleringskommittén yttrat i ärendet, befinner sig detsamma i sådant skick, att det lär kunna underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Sedan styrelsen för postsparbanken med skrivelse den 22 oktober 1919 framlagt förslag till ny stat för postsparbanken, innefattande såväl inkomst- som utgiftsstat, fick löneregleringskommittén genom remiss den 22 december 1919 sig anbefallt att så snart omständigheterna det tillåte avgiva *dels* utlåtande över förslaget till utgiftsstat för postsparbanken, *dels ock* yttrande och förslag i fråga om beredande åt befattningshavarna i postsparbanken av skälig tillfällig löneförbättring från och med den 1 juli 1920.

Sedermera hava, för att tagas i övervägande vid fullgörandet av det genom förenämnda remiss meddelade uppdrag, följande handlingar genom särskilda remisser den 7 januari 1920 överlämnats till kommittén:

1:o) styrelsens för postsparbanken skrivelse den 15 september 1919 angående förhöjda arvoden till ordföranden och tre särskilda ledamöter i nämnda styrelse;

2:o) *dels* samma styrelses skrivelse till chefen för finansdepartementet den 25 november 1919, varmed överlämnats nytt statförslag samt en redogörelse för postsparbankens ekonomiska ställning, *dels ock* statskontorets yttrande den 10 december 1919 i sistberörda ärende.

Vidare överlämnades för enahanda ändamål genom remiss den 13 januari 1920 till kommittén en den 20 december 1919 daterad framställning till chefen för finansdepartementet från fyra befattningshavare i postsparbanken i uppgiven egenskap av »representanter för postsparbankens personal» angående avlöningsförhållandena inom verket.

I den förstnämnda skrivelsen den 22 oktober 1919 angiver styrelsen för postsparbanken de skäl, som föranlett styrelsen att då framställa förslag till ny stat för postsparbanken.

Styrelsen för
postspar-
banken 22/10
1919

De i kungörelsen den 1 juli 1918 (svensk författningssamling nr 608) meddelade ändringar i då gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid postsparbanken borde komma till uttryck i verkets stat.

En någorlunda tillräcklig erfarenhet hade vunnits för att kunna

bedöma, med vilka belopp vissa i den ordinarie avlöningsstaten ej ingående anslag behövde höjas.

Sedan styrelsen för postsparbanken anbefallts att verkställa utredning samt inkomma med förslag i fråga om de ändringar av gällande grunder för ersättning åt postsparbanken och postverket för bestyret med vissa angivna göromål, som kunde föranledas av löneregleringen vid 1919 års lagtima riksdag för, bland andra, tjänstemän vid postverket och statens järnvägar, hade styrelsen för postsparbanken i skrivelse den 30 augusti 1919 föreslagit genomgripande ändringar i dessa grunder. Dessa ändringar påkallade ändringar i postsparbankens stat.

Alltsedan ingången av februari 1914 hade hos postsparbanken varit å extra stat anställd en särskild personal för handläggning av göromål, som postsparbanken hade att utföra för pensionsstyrelsens räkning. Avlöningen till denna personal utginge av det under riksstatens sjätte huvudtitel uppförda anslag: ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar m. m. Antalet befattningshavare vore senast bestämt genom kungl. brev den 31 december 1918; de avlönades enligt samma grunder som motsvarande ordinarie befattningshavare hos styrelsen; varvid dock avdrag gjordes av ett mot de senares pensionsavgifter svarande, avrundat belopp. Enligt styrelsens mening kunde frågan om den sålunda å förordnande anställda personalens uppförande å ordinarie stat icke längre undanskjutas.

Alltsedan år 1903 hade postsparbanken haft att utföra en del göromål för riks försäkringsanstaltens räkning. När dessa göromål under årens lopp tilltogo i omfattning, fick styrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 31 december 1917 för ändamålet på förordnande anställa särskild personal. Ifrågavarande befattningshavare åtnjöte samma avlöning som motsvarande ordinarie befattningshavare inom verket, en av befattningshavarna därutöver ett arvode såsom avdelningsföreståndare; från avlöningarna avdroges ett mot de ordinarie befattningshavarnas pensionsavgifter svarande avrundat belopp; och utginge avlöningarna av det under riksstatens sjätte huvudtitel uppförda anslag: ersättning åt postsparbanken för dess bestyr för riks försäkringsanstalten. Enligt styrelsens mening borde även nu ifrågavarande personal uppföras å ordinarie stat.

Den av styrelsen med skrivelsen den 22 oktober 1919 framlagda staten kunde emellertid enligt styrelsens mening endast få en provisorisk karaktär; ytterligare ändringar i staten påkallades nämligen av en del förhållanden, vilka styrelsen ansåg sig böra bringa i Kungl. Maj:ts

tanke, utan att dock se sig i stånd att då framlägga de positiva förslag som av omständigheterna betingades.

Under de senare åren hade postsparbankens verksamhet väsentligen utvidgats såväl därigenom, att själva bankrörelsen tilltagit i omfattning, som ock därigenom att verket fått sig nya uppgifter ålagda. Därtill komme, att förhållanden, som kristiden framkallat, nödvändiggjorde en mera ekonomisk och affärsmässig skötsel av bankrörelsen. Dessa och andra omständigheter påkallade en ganska genomgripande ändring av verkets organisation, varav själva staten ej kunde bliva oberörd. Styrelsen föreställde sig, att de antydda frågorna borde tagas under omprövning i sammanhang med frågan om den löneroglering för postsparbanken, som på angivna grunder »torde få anses som en tidsfråga av kort frist». Frågan om löneroglering för ämbetsverket i dess helhet och frågan om omorganisation av verkets s. k. bankavdelning borde enligt styrelsens förmenande behandlas i ett sammanhang.

Att den s. k. pensionsavdelningen borde uppföras på ordinarie stat, syntes styrelsen ej behöva närmare motiveras. Skulle pensionsstyrelsen framdeles själv vilja övertaga bestyren i fråga, behövde därav ej nu läggas hinder i vägen för att pensionsavdelningen hos postsparbankens styrelse uppfördes på ordinarie stat, blott därvid stadgades, att ordinarie innehavare av ifrågavarande befattningar skulle vara underkastade skyldigheten att, när Kungl. Maj:t funne sådant behöfligt, låta sig förflyttas till annan statsinstitution. Huru det än komme att ordnas med utbetalning av folkpensionerna, komme alltid den personal, om vars uppförande å ordinarie stat nu vore fråga, att för ifrågavarande ändamål visa sig erforderlig.

Vad anginge den s. k. försäkringsavdelningen hos postsparbankens styrelse, syntes det styrelsen med mycket stor visshet kunna påstås, att den ringa personal, om vars uppförande på ordinarie stat vore fråga, alltid komme att behövas för utförande av angivna göromål. För den händelse emellertid att dessa göromål eller några av dem komme att framdeles övertagas av riksförsäkringsanstalten själv, borde även i fråga om tjänsterna inom den s. k. försäkringsavdelningen stadgas, att ordinarie innehavare av dessa tjänster skulle vara skyldiga att, när Kungl. Maj:t funne sådant behöfligt, låta sig förflyttas till annan statsinstitution.

Enligt styrelsens uppfattning borde någon ändring i fråga om verkets nuvarande ordinarie personal, den s. k. bankavdelningen, icke ifrågakomma i nu förevarande sammanhang. Fördenskull borde i staten fortfarande uppföras en chef, en kamrerare och sekreterare, en förste aktuarie, en kassör, en registrator och aktuarie, fyra revisorer, sju bok-

hållare, trettiofem kontorsskrivare, tjuguuåtta skrivbiträden och fem vaktmästare.

Å den s. k. pensionsavdelningen vore på förordnande anställda en förste aktuarie, två revisorer, tre bokhållare, två kontorsskrivare och en vaktmästare. Ett motsvarande antal befattningar borde nu uppföras i staten. På anförda skäl ansåge styrelsen ytterligare en bokhållare böra anställas å avdelningen.

Å den s. k. försäkringsavdelningen vore på förordnande anställda en aktuarie, en bokhållare och två skrivbiträden. Denna personal skulle nu enligt förslaget uppföras å ordinarie stat. Därvid ansåge sig styrelsen emellertid böra ifrågasätta den förändring i avseende å aktuarie-tjänsten, att densamma vid dess överflyttning på ordinarie stat uppfördes såsom en förste aktuariebefattning.

På anförda skäl ansåg sig styrelsen i sitt förslag till stat böra sammanslå de nya avdelningarna med den förutvarande bankavdelningen till en enhet, vilket ej hindrade, att anslagen till extra biträden och till expenser inom linjen i staten specificerades.

Styrelsen hade alltså i statförslaget uppfört följande ordinarie befattningar:

- postsparbanksdirektören och chefen för postsparbanken,
- 1 kamrerare och sekreterare,
- 3 förste aktuarier,
- 1 registrator och aktuarie,
- 6 revisorer.
- 1 kassör,
- 12 bokhållare,
- 37 kontorsskrivare,
- 30 skrivbiträden och
- 6 vaktmästare.

Under återopande hurusom tre uppgifna ordinarie befattningshavare hos postsparbanken fått i och för åtnjutande av avlöningsförhöjning genom ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, de omedelbart före tillträdet av sina ordinarie befattningar på grund av förordnande varit innehavare av befattning av motsvarande grad å postsparbankens s. k. pensionsavdelning, har styrelsen utgått ifrån, att, om pensions- och försäkringsavdelningarna uppfördes på ordinarie stat, ett liknande medgivande komme att utverkas för samtliga de befattningshavare, som i följd därav komme att inom dessa avdelningar vinna befordran till ordinarie anställning.

Vid bifall till styrelsens hemställan i förenämnda skrivelse den 15

september 1919 borde i staten för styrelsens ordförande och tre av dess ledamöter upptagas förhöjda arvodesbelopp.

Under rubriken ortstillägg borde för bank-, pensions- och försäkringsavdelningarna förslagsvis upptagas i staten tillhoppa 28,345 kronor.

Till särskilda arvoden å 180 kronor åt en var av nio kontorskrivare å bank- och pensionsavdelningarna borde uppföras ett anslag av 1,620 kronor.

De i staten nu uppförda anslagen å 200 kronor till arvode åt förste vaktmästaren och 300 kronor till felräkningspenningar åt kassören syntes styrelsen böra med oförändrade belopp uppföras i den nya staten.

Till arvoden åt extra biträden, vikariatsersättning m. m. vore för närvarande anvisat med avseende å bankavdelningen ett förslagsanslag å 90,000 kronor. I den nya staten syntes böra för ändamålet upptagas förslagsvis 150,000 kronor för bankavdelningen, 88,000 kronor för pensionsavdelningen och 7,000 kronor för försäkringavdelningen, alltså tillhoppa 245,000 kronor.

Anslag å 1,240 kronor till understöd åt f. d. extra biträden syntes böra upptagas med oförändrat belopp utan specifikation.

Under rubriken B) *Omkostnader* hava i förslaget till utgiftsstat blivit, med åberopande av den i skrivelsen den 22 oktober 1919 innefattade utredning, uppförda:

ersättning till postverket för postsparbanksgöromål 78,000 kronor,

ersättning till vissa befattningshavare hos generalpoststyrelsen för göromål för ämbetsverkets räkning 3,500 kronor,

ersättning till vissa poststationsföreståndare, förslagsvis, och med specifikation, för postsparbanksgöromål, för göromål för pensionsstyrelsens räkning, för göromål för riksförsäkringsanstaltens räkning, tillhoppa 35,700 kronor,

expenser och diverse utgifter — specificerade för de tre avdelningarna — tillhoppa 167,400 kronor.

Under C) *Åvkortningar* och *restitutioner* upptagas fortfarande förslagsvis 6,000 kronor.

I den till kommittén remitterade skrivelsen av den 15 september 1919 har styrelsen för postsparbanken erinrat, att de nuvarande arvoden å till ordföranden och tre av ledamöterna vore bestämda genom kungl. brev den 12 oktober 1889 och den 21 mars 1884.

Sedan dess hade postsparbanken fått sig ålagd en mångfald helt nya, i skrivelsen specificerade arbetsuppgifter; den egentliga postspar-

Styrelsen för
postspar-
banken 18/9
1919.

banksverksamheten hade under senare år varit stadd i kraftig utveckling; penningvärdets fall borde ock tagas i betraktande.

De nämnda arvodena kunde fördenskull icke längre anses motsvara skälig ersättning för det ansvarsfulla arbete, som åläge styrelsen; billigheten och nödvändigheten av en reglering av arvodena syntes styrelsen ligga i öppen dag.

Styrelsen hemställde, att arvodena måtte höjas för ordföranden till 4,000 kronor och för envar av ifrågavarande tre styrelseledamöter till 2,000 kronor.

Styrelsen för
postspar-
banken 26/11
1919.

Under återopande hurusom chefen för finansdepartementet i skrivelse den 10 november 1919, sedan fråga uppkommit om införande i riksstaten från och med år 1921 av postsparbanken, anmodat styrelsen för postsparbanken att inkomma med det yttrande och förslag, som i anledning av nämnda omständighet kunde synas styrelsen erforderliga, ävensom därvid, bland annat, avgiva fullständigt statförslag och redogörelse för postsparbankens ekonomiska ställning, har bemälda styrelse i sin förenämnda skrivelse den 25 november 1919 till chefen för finansdepartementet dels hänvisat till sitt den 22 oktober 1919 till Kungl. Maj:t avgivna förslag till stat för postsparbanken, dels överlämnat en inom postsparbanken uppgjord redogörelse för postsparbankens ekonomiska ställning, dels ock för egen del yttrat sig i ämnet.

Under erinran, bland annat, att, jämlikt § 19 mom. 3 i postsparbanksförordningen den 22 juni 1883, eventuellt överskott å postsparbanksrörelsen skall användas uteslutande för postsparbankens egna ändamål, samt att med den nuvarande uppställningen av riksstaten det syntes svårt att i densamma inpassa postsparbanken har styrelsen för postsparbankens uttryckt den uppfattning, att, om den ifrågasatta förändringen skulle vidtagas, den syntes böra föregås av en utredning rörande ändring i riksstaten, vilken styrelsen med dess till buds stående krafter ej kunde företaga.

Skulle emellertid postsparbanken införas i riksstaten utan en sådan föregående utredning, funnes det — menade styrelsen — näppeligen någon annan plats, där dess inkomster kunde upptagas, än under rubriken II *Uppbörd i statens verksamhet*, under vilken borde införas en post med titel: *inkomst av postsparbanksrörelsen*. Vidare syntes bland utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel böra uppföras ett anslag till postsparbankens driftkostnader å motsvarande belopp med karaktären av reservationsanslag.

I anslutning till vad som under en följd av år anvisats för ända-

målet syntes styrelsen böra i utgiftsstaten uppföras ett anslag å 20,000 kronor till gratifikationer åt poststationsföreståndare med flera.

Med förmålan att under den allra senaste tiden verkstälts en utredning angående de sannolika driftkostnaderna för år 1919, ansåge styrelsen på grund av denna utrednings resultat, att ett par utgiftsposter i det förut framlagda statförslaget borde höjas. Sålunda syntes anslaget till arvoden åt extra biträden m. m. och vikarier böra sättas till 200,000 kronor (i stället för 150,000) och anslaget till expenser och diverse utgifter böra höjas till 140,000 kronor (i stället för 112,000).

För erhållande av jämna hundratal i statens slutsiffror syntes anslaget till ortstillägg böra jämnas till 28,340 kronor, och det i inkomststaten uppförda anslaget för bestyret med statens räntefria studielån böra jämnas till 800 kronor.

I överensstämmelse med vad i angivna hänseenden anförts hade uppgjorts ett bifogat, modifierat förslag till stat, slutande för postsparbankens vidkommande på ett belopp av 718,400 kronor. Enligt styrelsens mening skulle enahanda belopp uppföras såsom inkomstpost i rikstaten.

Med avseende å utsikten att få detta belopp av postsparbanksrörelsen erinrar styrelsen om postsparbankens bruttoinkomst under åren 1914—1918 samt att inkomsten för år 1919 beräknats till omkring 900,000 kronor. Under antagande av en inkomstökning av 100,000 kronor för år, skulle inkomsterna för år 1921 uppgå till omkring 1,100,000 kronor.

Det vore emellertid — säger styrelsen — knappast antagligt, att inkomsterna för år 1921 komme att täcka utgifterna, om däri ock inräknades dyrtidstilläggen, en post, som ej upptagits i statförslaget. Skulle så bliva förhållandet och tillskott av statsmedel erfordras, syntes sådant lämpligen böra lämnas under form av bidrag till dyrtidstilläggen och bestämmas i samband med beslutet om dyrtidstillägg åt statens tjänstemän i allmänhet.

Den av generalpoststyrelsen i utlåtande den 22 oktober 1919 väckta frågan om större ersättning för handläggning av postsparbanksgöromål m. m. borde enligt styrelsens för postsparbanken förmenande ej inverka på 1921 års stat, utan först på 1922 års stat.

I det bifogade förslaget till stat för postsparbanken upptagas under »inkomststat»:

av statsmedel till ersättning åt postsparbanken för bestyret med utbetalningar av folkpensioner m. m. förslagsvis kronor 194,000

av statsmedel till ersättning åt postsparbanken för bestyret med uppbörd och utbetalningar för riksför- säkringsanstalten	kronor	40,000
av civilstatens änke- och pupillkassa för bestyret med utbetalning av pensioner från kassan förslagsvis	»	800
av statsmedel för bestyret med statens räntefria studie- lån	»	800
av postsparbanksmedel, reservationsanslag	»	718,400
	Summa kronor	954,000

Utgiftsstaten slutar ock på sistnämnda belopp.

I den bifogade redogörelsen för postsparbankens ekonomiska ställning under angivna perioder — daterad den 25 november 1919 — meddelas uppgifter rörande motboksägarnas behållning, postsparbankens skulder och fordringar, postsparbankens utgifter och bruttoinkomst.

Vid slutet av år 1918 överstego fordringarna skulderna med 290,437 kronor 22 öre.

Vinstöverskottet, som tidigare användes till att nedskryta det bokförda värdet av en del obligationer, hade — upplyses det — på senare tiden fonderats för att användas till mötande av utgiftsstigningen under kristiden.

Driftskostnaderna för den egentliga postsparbanksrörelsen hade från år 1914 — då de utgjorde 319,325 kronor 30 öre — årligen ökats och utgjorde år 1918 733,744 kronor 49 öre.

»Slutet på den kraftiga utgiftsökning, som sålunda ägt rum, är därmed icke angiven» — säges i redogörelsen. »Under 1919 komma nämligen kostnaderna för krigs- eller dyrtidstillägg åt den årsavlönade personalen att uppgå till omkring 322,000 kronor eller ungefär samma summa som denna personals fasta avlöning.»

Då den nu berörda personalen under år 1918 fick sin fasta avlöning icke oväsentligt höjd, följde av det sagda — fortsattes det i redogörelsen — att denna personal, kollektivt sett, under de två senaste åren fått sin avlöning mer än fördubblad.

Enahanda vore förhållandet med den timavlönade personalen. Denna personal hade emellertid i följd av postsparbanksrörelsens utvidgning något utökats.

Postsparbankens bruttoinkomst, varmed här förstodes hela inkomsten efter avdrag av delägarräntorna — som år 1914 utgjorde 489,144 kronor 27 öre — uppgick år 1918 till 715,241 kronor 68 öre. Ökningen berodde på dels rörelsens utvidgning, dels och de förmånligare penning-

placeringarna under de senaste åren. Inkomstökningen hade dock ej kunnat hålla jämna steg med utgiftsökningen, såsom framginge av en meddelad översikt över nettoinkomsten, varmed här förstodes »bruttoinkomsten minus driftkostnaderna». För år 1918 utvisade bokslutet en brist av 44,499 kronor 37 öre. Denna brist täcktes av den förut omförmälda fonden.

Under år 1919 komme, trots en betydande ökning i postsparbankens inkomster bristen, av angivna anledningar, att bliva avsevärt större än under år 1918.

Det meddelas i slutet av redogörelsen, att i densamma ingen hänsyn tagits till de avsevärda ekonomiska förmåner, som postsparbanken åtnjöte av postverket.

I den till kommittén remitterade framställningen av den 20 december 1919 från fyra befattningshavare hos postsparbanken i uppgiven egen-
skap av »representanter för postsparbankens personal» hemställes, att chefen för finansdepartementet mått-
snarast möjligt vidtaga de åtgärder, som voro erforderliga för att de skulle komma i åtnjutande av en löne-
reglering, vilken ekonomiskt ställde dem å samma plan som tjänste-
männen inom det ämbetsverk, med vilket de förut varit likställda.

*Vissa befatt-
ningshavare
hos postspar-
banken*

I anledning av den uppkomna frågan om införandet i riksstaten från och med år 1921 av postsparbanken och sedan styrelsen för banken avgivit sitt ovanberörda yttrande till chefen för finansdepartementet, anmodade departementschefen statskontoret att inkomma med förslag angående den lämpliga budgetmässiga behandlingen i riksstaten av postsparbankens inkomst- och utgiftsstat ävensom med det yttrande i övrigt, vartill anledning syntes statskontoret kunna föreligga.

I yttrande den 10 december 1919 har statskontoret tillstyrkt, att i riksstatens specifikation av statens inkomster efter avd. II Uppbörd i statens verksamhet måtte inskjutas en avd. III »Inkomster av postsparbanksrörelsen». Denna inkomstpost borde i riksstaten uppföras med samma belopp som det å utgiftssidan erforderliga anslaget, och alltså, med inbegrepp av de såsom ersättning för vissa bestyr från statsmedel samt från civilstatens änke- och pupillkassa utgående bidrag, upptagas till 954,000 kronor, utan någon specifikation och utan att någon del därav betecknades såsom »reservationsanslag».

Statskontoret.

Å riksstatens utgiftssida borde under sjunde huvudtiteln uppföras ett anslag å 954,000 kronor, som syntes statskontoret böra formuleras:

»till uppehållande av postsparbankens verksamhet, *reservationsanslag*, att av inkomster av postsparbanksrörelsen direkt utgå».

Statskontoret framhåller — i anledning av vad styrelsen för postsparbanken anfört beträffande dyrtidstillägg — att frågan om dyrtidstillägg till postsparbankens befattningshavare under inga omständigheter borde få ordnas på sådant sätt, att statsverket nödgades göra något tillskott. Postsparbanken åvilande utgifter för dyrtidstillägg syntes böra lämnas utanför budgeten och utgå av postsparbankens egna medel. Med hänsyn därtill syntes postsparbankens rörelse böra organiseras så, att den själv kunde bära de erforderliga utgifterna för dyrtidstillägg åt bankens befattningshavare.

Historik.

I inledningen till lönerogleringskommitténs den 5 februari 1910 avgivna betänkande angående reglering av löneförhållanden m. m. vid postsparbanken (delen XXIII av kommitténs tryckta betänkanden) lämnas en redogörelse rörande postsparbankens tillkomst och dess utveckling i organisativa hänseenden, särskilt dess förhållande till postverket, samt även dess övertagande av vissa nya bestyr intill tidpunkten för avgivandet av kommitténs betänkande.

Från denna redogörelse må allenast erinras om följande.

De särskilda kommitterade, som den 23 december 1882 avgåvo betänkande i fråga om inrättandet här i landet av en av staten garanterad och förvaltd allmän postsparbank, hade i fråga om ordnande av postsparbankens styrelse framhållit, hurusom, då den allmänhet, som kunde komma att begagna sig av postsparbanken, skulle i sådant avseende utslutande betjänas av postanstalternas tjänstemän, det vore tydligt, att ledningen av postsparbankens angelägenheter borde uppdragas åt den myndighet, vilken styrelsen över postverket vore anförtrodd.

Enligt kommitterades mening bleve det emellertid öundgängligt anställa — till en början dock endast på förordnande — en särskild byråchef för föredragningen av alla sådana ärenden, som egentligen avsåge postsparbanksrörelsens bedrivande.

Då till handläggning förekomme frågor av större vikt, borde — ansågo kommitterade — postsparbankens styrelse förstärkas, så att densamma komme att utgöras av fem personer, nämligen, förutom generalpostdirektören och byråchefen för postsparbanksärenden, tre av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter, av vilka med avseende å beskaffenheten av den verksamhet, som skulle anvisas åt denna styrelse, en borde vara fullmäktig i riksbanken och en fullmäktig i riksgäldskontoret.

Kungl. Maj:t avgav vid 1883 års riksdag proposition (nr 40) om

inrättande av en postsparbank för riket. I denna proposition framlades förslag till förordning angående postsparbanken; varjämte hemställdes, bland annat, om riksdagens medgivande, att Kungl. Maj:t måtte tills vidare få bestämma såväl arvoden för ordförande och ledamöter i styrelsen för postsparbanken och ersättning till postverkets tjänstemän för deras bestyr med postsparbanksrörelsen som ock löner och arvoden för den byråchef och de biträden i övrigt, som måste anställas hos generalpoststyrelsen för att besörja de göromål, som tillhörde postsparbanken.

I sistnämnda hänseende yttrade chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet den 6 mars 1883 följande:

»Det är naturligtvis omöjligt att på förhand bestämma vare sig måttet av det arbete, som kommer att krävas av de särskilda medlemmarna i postsparbankens styrelse, eller den förstärkning i generalpoststyrelsens arbetskrafter, som påkallas därav att i postverket inordnas denna nya och viktiga institution. Något förslag till löne- eller arvodesstat kan därför nu icke ens tillnärmelsevis uppgöras, utan kan det först vara efter en längre tids erfarenhet, som några definitiva anordningar i det avseendet kunna vidtagas. Till dess torde det böra åt Eders Kungl. Maj:t överlämnas att bestämma i dessa ämnen; och har jag ansett förslag därom böra i den nådiga propositionen framställas.»

Riksdagen meddelade i skrivelse den 28 maj 1883 (nr 44) lydelsen av den författning i ämnet, riksdagen för sin del antagit; samt tillkännagav, att beträffande det av Kungl. Maj:t begärda medgivandet att provisoriskt bestämma arvoden och löner riksdagen medgivit, att sådant finge ske under förutsättning därav, att fullständig löne- och arvodesstat framdeles bleve underställd riksdagens prövning.

Den 22 juni 1883 utfärdades av Kungl. Maj:t förordning angående en postsparbank för riket.

Enligt § 21 i denna förordning skulle postsparbankens styrelse utgöras av generalpostdirektören såsom ordförande samt fyra ledamöter, nämligen den byråchef i generalpoststyrelsen, som vore föredragande för ärenden rörande postsparbanken, en av Konungen särskilt förordnad ledamot samt en av fullmäktige i riksbanken och en av fullmäktige i riksgäldskontoret, vilka båda sistnämnda ledamöter bemålde fullmäktige var för sig inom sig utsåge. Därest generalpostdirektören vore hindrad att delta i handläggning av ärenden hos styrelsen, skulle såsom ordförande i styrelsen tjänstgöra den byråchef i generalpoststyrelsen, Konungen därtill förordnade.

Postsparbankens verksamhet skulle taga sin början med ingången av år 1884.

Enligt § 19 i förordningen skulle de med postsparbankens förvaltning förenade utgifter bestridas med den räntevinst, som kunde uppkomma på postsparbankens rörelse.

Till en början och så länge icke denna räntevinst därtill lämnade full tillgång, borde av postverket förskjutas vad utöver räntevinsten kunde erfordras för ändamålet.

Sedan vad sålunda förskjutits blivit postverket ersatt, skulle de överskott, som kunde uppkomma, användas uteslutande för postsparbankens egna ändamål.

Den 27 juli 1883 förordnade Kungl. Maj:t dåvarande kamreraren och sekreteraren hos generalpoststyrelsen Gustaf Fredrik Sandberg att från och med den 15 augusti till 1883 års slut såsom byråchef hos generalpoststyrelsen vara föredragande för ärenden rörande postsparbanken mot arvode, som skulle förskjutas av postverket i den ordning, som vore stadgad i § 19 av förenämnda förordning angående postsparbanken. Förordnandet för Sandberg förnyades den 7 december 1883 från och med 1884 års början och tills vidare.

Den 24 september 1886 utnämndes Sandberg till byråchef hos generalpoststyrelsen. Därvid förklarades emellertid, att Sandbergs utnämning icke verkade rubbning i det honom den 7 december 1883 meddelade förordnande att från och med år 1884 tills vidare såsom byråchef hos generalpoststyrelsen vara föredragande för ärenden rörande postsparbanken, med skyldighet för Sandberg att avstå den till hans ordinarie befattning hörande lön jämte tjänstgöringspenningar.

I detta sammanhang må omnämnas, att i den för generalpoststyrelsen den 4 juni 1886 utfärdade instruktion, § 1 mom. 1, sades, att generalpoststyrelsen skulle utgöras av generalpostdirektören, såsom chef för postverket, och av fem ledamöter, av vilka fyra vore chefer, var för en av de byråer, som ägde att handlägga de till den egentliga postförvaltningen hörande göromål, samt en ledamot vore föredragande för ärenden rörande postsparbanken.

Genom skrivelse till styrelsen för postsparbanken den 21 september 1883 (svensk författningssamling nr 43) meddelade Kungl. Maj:t föreskrifter i fråga om sättet och ordningen för handläggning och avgörande av de hos styrelsen förekommande ärenden; och förordnades genom samma skrivelse jämväl om den ersättning av postsparbankens medel, postanstalternas tjänstemän och föreståndare för poststationer tills vidare skulle åtnjuta för postsparbanksgöromålens bestridande.

Tillika förklarades, att särskild avgift tills vidare icke skulle utgå

för befordran med post av försändelser, vilka i ärenden rörande postsparbanken utväxlades mellan banken och postanstalterna.

Vad sistnämnda portofrihet beträffar, meddelades genom kungl. brev till generalpoststyrelsen den 16 november 1883, att denna portofrihet för försändelser i ärenden rörande postsparbanken finge tillämpas å alla de försändelser av dylik beskaffenhet, som avfärdades av styrelsen för postsparbanken, av postsparbankskontor eller av särskilt antagen försäljningsman av sparmärken. Genom Kungl. Maj:ts brev till generalpoststyrelsen den 16 maj 1884 utsträcktes portofriheten än ytterligare till att gälla vid sparmedels insändande till postsparbankskontor genom särskilt antagen sparmärkesförsäljare.

Genom Kungl. Maj:ts brev den 14 december 1883 medgavs, att, därest ordinarie tjänsteman inom postverket förordnades till bestridande av tjänst inom postsparbanken, denne i fråga om ålderstillägg å postverkets stat finge räkna sig till godo den tid, han bestrede tjänst inom postsparbanken. Tillika förklarades, att generalpoststyrelsen och styrelsen för postsparbanken skulle äga att mellan de hos de särskilda styrelserna anställda revisorer och bokhållare fördela arbetet på sätt, som för göromålens gång kunde finnas mest lämpligt.

Genom Kungl. Maj:ts brev den 21 mars 1884 bestämdes, att en var av de tre ledamöter, som jämte ordföranden och föredragande byråchefen utgjorde postsparbankens styrelse, finge tills vidare årligen, räknat från den 15 augusti 1883, då styrelsen trädde i verksamhet, åtnjuta ett arvode av 600 kronor, samt att ordföranden hos styrelsen finge under det första arbetsåret, räknat från nyssnämnda dag, med avseende å de särdeles trägna göromål, han därunder haft att fullgöra, uppbära ett arvode av 2,800 kronor. Samtliga dessa arvoden borde utgå i den ordning, som funnes stadgad i § 19 av förordningen den 22 juni 1883. Tillika förklarades, att Kungl. Maj:t ville framdeles bestämma det arvode, som borde tillkomma ordföranden hos styrelsen för tiden efter det första arbetsåret.

Sedermera förklarades genom Kungl. Maj:ts brev den 12 december 1884 styrelsens ordförande berättigad att fortfarande tills vidare uppbära arvode till belopp av 2,800 kronor.

I berättelse av riksdagens år 1888 församlade revisorer framhölls angelägenheten därav, att någon åtgärd måtte vidtagas till åstadkommande av jämnvikt i postsparbankens affärsställning, i vilket avseende revisorerna, bland annat, föreställde sig, att besparing i förvaltningskostnaderna borde kunna åstadkommas.

Särskilt uttalades, under åberopande av breven den 21 mars

och den 12 december 1884, att det generalpostdirektören tillagda arvode, vilket ursprungligen avsetts såsom en tillfällig gottgörelse för särskilda bestyr, men sedermera antagit naturen av en stadigvarande löneinkomst, förefallit revisorerna vara alltför högt, helst de honom i egenskap av ordförande i postsparbanken tillkommande göromål i huvudsak syntes nära sammanfalla med de ämbetsåligganden, han såsom chef för rikets postverk hade att utföra.

Styrelsen för postsparbanken framhöll i anledning därav uti avgivet utlåtande, att de generalpostdirektören tillhörande postsparbanks-göromålen icke hade något gemensamt med postförvaltningen i allmänhet; att så även vore fallet med de lånerörelsen angående ärenden, som jämte flera andra handlades gemensamt av chefen och ledamöterna i styrelsen; samt att generalpostdirektören icke i sammanhang med denna tillökning i göromål beretts någon minskning i det arbete, som i övrigt förut ålegat honom.

I utlåtande nr 29 vid 1889 års riksdag uttalade statsutskottet, att det, i likhet med riksdagens revisorer, ansåge, att åtgärder borde vidtagas till åstadkommande av jämvikt i postsparbankens affärsställning och att i sådant hänseende, bland annat, en besparing i förvaltningskostnaderna borde kunna åvägabringas, särskilt med hänsyn till det arvode, som dittills utgått till ordföranden i sparbanksstyrelsen.

Riksdagen anhöll i skrivelse den 13 maj 1889 (nr 57), att Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, huruvida icke, utan menlig inverkan å postsparbankens verksamhet, åtgärder måtte kunna vidtagas för åstadkommande, så vitt sådant redan då vore möjligt, av jämvikt mellan postsparbankens inkomster och dess utgifter.

Under åberopande av riksdagens nyssberörda skrivelse meddelade chefen för finansdepartementet, i skrivelse till styrelsen för postsparbanken den 9 oktober 1889, att, enär dåvarande generalpostdirektören inkommit med ansökning om avsked samt återbesättandet av generalpostdirektörsämbetet vore omedelbart förestående, det syntes departementschefen önskvärt, att i sammanhang därmed riksdagens berörda framställning i vad den avsåg arvodet åt ordföranden i postsparbanken måtte kunna komma under Kungl. Maj:ts prövning; och anhöll departementschefen med anledning därav, att styrelsen för postsparbanken, så snart sådant läte sig göra, måtte inkomma till finansdepartementet med utlåtande över riksdagens skrivelse i vad den avsåg omförmälda fråga.

Samma dag, den 9 oktober 1889, avgav styrelsen yttrande. Styrelsen redogjorde däri för beskaffenheten och omfattningen av de generalpostdirektören i hans omförmälda egenskap åliggande göromål. Vid

bedömandet av storleken av det arvode, som borde tillkomma styrelsens ordförande, ansåg styrelsen böra tagas i betraktande, å ena sidan, den omständigheten att de med själva organiserandet av postsparbanken förbundna göromål, på grund av vilka arvodet syntes hava blivit bestämt till 2,800 kronor för år, dämera, åtminstone till det väsentligaste, tills vidare upphört, men, å andra sidan, det väsentligen ökade arbetet och ansvaret beträffande ärenden av löpande beskaffenhet, även om förenkling i en del dylika ärendens handläggning tilläventyrs kunde åstadkommas. Styrelsen uttalade såsom sin åsikt i ämnet, att det särskilda arvodet till generalpostdirektören såsom ordförande hos styrelsen syntes för den närmare framtiden kunna bestämmas till ett nedsatt belopp av 2,000 kronor för år.

Genom Kungl. Maj:ts brev den 12 oktober 1889 förklarades, att ordföranden hos bemälda styrelse hädanefter skulle äga att tills vidare uppbära arvode till belopp av 2,000 kronor för år, att utgå i den ordning, som funnes stadgad i § 19 av förordningen den 22 juni 1883.

Vid 1894 års riksdag framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 6 förslag till utgiftsstat för postsparbanken, ävensom till ändrad lydelse av den paragraf (21) i postsparbanksförordningen, i vars mom. 1 stadgades, huru postsparbankens styrelse skulle vara sammansatt. Ändringen påkallades, bland annat, därav, att byråchefen för postsparbanksärendena skulle uppföras å den nya ordinarie staten för postsparbanken och sålunda upphöra att vara byråchef i generalpoststyrelsen.

Riksdagen biträdde emellertid ej förslaget om fastställelse av stat för postsparbanken och godkände vid sådant förhållande ej heller det nämnda förslaget om ändring i postsparbanksförordningen.

Efter postsparbankens inrättande år 1883 hörde till en början postverket och postsparbanken under samma statsdepartement, nämligen finansdepartementet.

Genom stadgan den 31 mars 1900 angående fördelning av ärenden mellan statsdepartementen bestämdes emellertid, att generalpoststyrelsen med poststaten skulle höra till civildepartementet, men styrelsen för postsparbanken under finansdepartementet.

Enligt kungörelse den 4 juli 1902 fick § 21 i förordningen den 22 juni 1883 följande förändrade lydelse:

»Mom. 1. Postsparbankens styrelse utgöres av generalpostdirektören såsom ordförande samt fyra ledamöter, nämligen chefen för postsparbanksbyrå såsom föredragande, en av Konungen särskilt förordnad ledamot samt en av fullmäktige i riksbanken och en av fullmäktige i

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 280 häft. (Nr 331.) 3

riksgåldskontoret, vilka båda sistnämnda ledamöter bemålde fullmäktige var för sig inom sig utse.

Mom. 2. Är generalpostdirektören hindrad att i handläggning av ärendena hos styrelsen deltaga, skall såsom ledamot i styrelsen tjänstgöra den byråchef i generalpoststyrelsen, Konungen därtill förordnar; och skall i sådant fall vid styrelsens plenissammanträden ordet föras av den äldste tjänstgörande ordinarie ledamoten i styrelsen, föredragande ledamoten dock undantagen.

Mom. 3. Om sättet för ärendenas handläggning i övrigt hos postsparbankens styrelse bestämmes av Konungen.»

Genom den förändrade lydelsen av mom. 1 i nämnda paragraf upphörde alltså förutvarande bestämmelse, enligt vilken föredraganden för postsparbanksärenden var betecknad såsom byråchef i generalpoststyrelsen.

Genom Kungl. Maj:ts skrivelse till styrelsen för postsparbanken den 4 juli 1902 (svensk författningssamling nr 83, sid. 4) meddelades, med ändring av föreskrifterna i skrivelsen den 21 september 1883, nya föreskrifter i fråga om sättet och ordningen för handläggning och avgörande av de hos postsparbankens styrelse förekommande ärenden.

För att i någon mån belysa, huru de vid postsparbankens inrättande hysta förhoppningar motsvarats av verkligheten hade lönereglerringskommittén låtit verkställa en del undersökningar, vilkas resultat framlades i betänkande den 5 februari 1910, sid. 116 och följande.

I sammanhang härmed påpekades, hurusom från postverkets sida postsparbanken njöt åtskilliga betydande förmåner utan något vederlag. Så t. ex. förskottade postverket vid förefallande behov utan räntegottgörelse medel till utbetalningar av i postsparbanken uppsagda belopp. Postsparbanken åtnjöt vidare portofrihet för alla sina postförsändelser. Därutöver åtnjöt postsparbanken från postverket förmånerna av hyresfria lokaler för postsparbanksstyrelsen och postsparbankskontoren, kostnadsfri uppvärmning och belysning m. m. inom postsparbankskontorens lokaler samt sist men icke minst rätten att utan gottgörelse till postkassan anlita postverkets fuktionärer för postsparbanksgöromåls utförande.

Den redogörelse kommittén lämnat syntes kommittén giva vid handen, att den svenska postsparbanken icke haft den framgång, som man vid dess inrättande trott sig kunna hoppas. En jämförelse med postsparbanker i utlandet gäve ock, såsom vid betänkandet fogade grafiska tabeller visade, ett tämligen bestämt intryck, att den svenska post-

sparbankens utveckling och dåvarande ställning vore avgjort svagare än flertalet utländska postsparbankers.

Då emellertid postsparbanken hade det betydelsefulla syftet att i sin mån verka för vårt folks fostran till sparsamhet och postsparbanken särskilt i avlägsna, glest befolkade trakter, där den privata bankverksamheten vore mindre utvecklad, förtfarande syntes vara av behov påkallad, ansåg kommittén någon indragning av institutionen icke böra ifrågasättas.

Däremot syntes nogsamnt böra tagas under övervägande, om icke åtgärder kunde vidtagas för att sätta postsparbanken i stånd att i högre grad än hittills fylla sin betydelsefulla uppgift.

Av den förebragta utredningen syntes emellertid framgå såsom ovedersägligt, att, om postsparbanken icke åtnjutit från postverket de ovanberörda förmånerna, den icke kunnat äga bestånd, än mindre uppvisa någon vinst.

För att postsparbanken för framtiden måtte kunna äga bestånd var det alltså enligt kommitténs mening nödvändigt, att det stöd, banken då njöt från postverkets sida, icke undandrogens densamma. Skulle postsparbanken helt och hållet göras ekonomiskt oberoende av postverket, måste i stället ett betydande direkt understöd av statsmedel anvisas för uppehållande av bankens verksamhet.

Även om postsparbanken icke mosvarat de stora förhoppningar, man vid dess tillkomst fäste vid densamma, borde dock, då indragning av postsparbanken icke syntes böra ifrågakomma, densamma beredas de fastare former och vederbörande personal den tryggare ställning, som ernåddes genom postsparbankens uppförande på ordinarie stat. De många uppgifter, som, utöver de egentliga sparbanksgöromålen, på senare tiden lagts på sparbanken, syntes kommittén ock tala för en sådan åtgärd.

Postsparbankens obestriddliga tillbakagång under de senare åren nödvändiggjorde emellertid vidtagande av sådana anordningar, att postsparbankens ordinarie personal måtte kunna beredas annan sysselsättning i statens tjänst, om och i den mån nämnda personal ej vidare bleve behöflig för tjänstgöringen i banken.

I sådant hänseende låg det, enligt kommitténs förmenande, närmast, om postsparbanken, i stället för att bibehållas såsom en från postverket i vissa avseenden fristående institution, vid uppförande på ordinarie stat återbringades till vad ursprungligen syntes hava varit meningen, en till postverkets centralförvaltning hörande byrå. Kommittén före-

stälde sig, att detta skulle såväl för postsparbankens ifrågavarande personal som för det allmänna medföra betydande fördelar.

Då kommittén hyste den bestämda övertygelsen, att vid förhanden varande förhållanden postsparbankens uppförande på ordinarie stat såsom en självständig institution icke borde ifrågakomma, hemställde kommittén alltså, att postsparbanken måtte uppföras på ordinarie stat såsom en till generalpoststyrelsen hörande byrå.

Bifölles kommitténs berörda hemställan i fråga om postsparbanken, komme naturligen postverket och postsparbanken ånyo att sammanföras under ett och samma departement.

Då kommittén gick att med nyssberörda utgångspunkt avgiva förslag angående postsparbankens organisation, förutsatte kommittén emellertid, att såvitt möjligt postsparbanken borde i huvudsak bestrida sina särskilda utgifter med sina egna inkomster, så att åtminstone något särskilt direkt anslag av allmänna medel för rörelsens bedrivande icke måtte bliva erforderligt; och vid framläggande i detalj av förslag till organisation av postsparbanken framhöll kommittén, att, vare sig man toge hänsyn till postsparbankens dåvarande ställning i ekonomiskt hänseende eller till dess utsikter för framtiden i enahanda hänseende, omständigheterna syntes kommittén mana till försiktighet vid uppgörandet av postsparbankens ordinarie stat. Kommittén hade därför vid uppgörande av sitt förslag i fråga om antalet av de befattningar i postsparbanken, som kunde bära uppföras å ordinarie stat, sökt iakttaga nödig försiktighet.

Det må här erinras, att, då kommittén hemställde om postsparbankens ingående såsom en byrå i postverkets centralförvaltning, kommittén ingalunda avsåg att föreslå någon förändring i den anordningen, att vederbörande styrelse över postsparbanken skulle i och för behandling av vissa föreskrivna pleniären den förstärkas med specialledamöter — den av Kungl. Maj:t särskilt förordnade ledamoten, den av fullmäktige i riksbanken och den av fullmäktige i riksgäldskontoret utsedde ledamoten. Kommittén erinrade i detta hänseende, att vid år 1907 vidtagen omorganisation av järnvägsstyrelsen och telegrafstyrelsen det bestämdes, att dessa styrelser skulle för en del ärenden förstärkas med särskilda ledamöter, benämnda järnvägsfullmäktige och telegraffullmäktige.

För den händelse att, även vid bifall till kommitténs förslag om postsparbankens ingående såsom en byrå i postverkets centralförvaltning, särskilt avlöningsreglemente ansåges bära utfärdas för tjänst innehavare vid postsparbanken, hade kommittén, med ledning av det vid 1909 års riksdag antagna avlöningsreglementet för tjänstemän vid postverket,

uppgjort förslag till avlöningsreglemente för tjänstemän vid den med postverket förenade postsparbanken, varjämte uppgjorts förslag till utgiftsstat för postsparbanken.

Kommittén framlade jämväl förslag dels till ändringar i postsparbanksförordningen dels till vissa förändrade anordningar i övrigt beträffande postsparbanken.

Med avseende å förslagen i sistnämnda hänseende erinrade kommittén emellertid, att desamma, i den mån de kunde befinnas förtjäna vidare uppmärksamhet, i allmänhet vore i behov av en allsidig utredning, som kommittén icke kunnat åstadkomma utan att väsentligen fördröja den, enligt kommitténs mening, ur flera synpunkter mycket angelägna lösningen av de regleringsfrågor, rörande vilka kommittén i det föregående framlagt förslag.

Efter det styrelsen för postsparbanken och generalpoststyrelsen samt fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret avgivit utlåtanden över löneregleringskommitténs förslag, föredrogs ärendet inför Kungl. Maj:t den 24 mars 1911, därvid vederbörande departementschef tillkännagav, att i fråga om utarbetandet inom finansdepartementet av organisations- och löneregleringsförslag han utgått från, att postsparbanken jämväl framgent skulle vara en självständig institution, dock med den anknytning till postverket, som betingades därav, att postanstalterna fuugerade såsom postsparbankskontor (proposition till 1911 års riksdag nr 150, sid. 53).

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet framhöll departementschefen (sid. 44 i propositionen), att det intresse, det här vore fråga om, utan tvivel vore av den vikt, att staten borde sörja för att det på ett fullt tillfredsställande sätt bleve tillgodosett, även i det fall att det skulle bliva förenat med särskilda kostnader för staten.

Departementschefen sade sig föranledas till detta uttalande närmast av vad löneregleringskommittén anfört angående värdet av de utav postsparbanken åtnjutna förmånerna från postverket och dessa förmåners betydelse för bankens ekonomi; och han tillade, att denna hjälp från postverkets sida, vilken i stort sett icke medförde någon direkt utgift för staten, måste anses giva ett fullt tillräckligt utbyte i de sociala och ekonomiska värden, som genom postsparbanksverksamheten torde vinnas för landet.

Ehuruväl departementschefen, i motsats mot löneregleringskommittén, ansåg, att postsparbanken ingalunda borde inordnas i postverket utan bibehållas såsom en självständig institution, hölle han dock (sid. 78)

före, att löneförhållandena i de båda verken borde regleras efter enahanda grunder.

Beträffande avlöningsvillkoren ansåg departementschefen (sid. 80) de i avlöningsreglementet för postverket bestämda föreskrifterna i det väsentliga böra bli gällande jämväl för postsparbankens personal. För sistberörda befattningshavare borde dock särskilt stadgas skyldighet att underkasta sig övertlyttning till tjänstgöring i postverket med bibehållande av avlöning och tjänstegrad.

I likhet med vad förhållandet var i fråga om generalpoststyrelsens personal, ansåg departementschefen böra meddelas särskild föreskrift därom, att samtliga ordinarie tjänstemän vid postsparbanken skulle, i den mån ej undantag kunde anses böra stadgas eller för särskilda fall efter prövning medgivas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sju effektiva timmar varje söckendag.

Här må erinras, i fråga om pensioneringen av postsparbankens personal, hurusom departementschefen (sid. 97) anförde, att, därest postsparbanken icke hade att tjäna statsändamål, som låge vid sidan av dess egentliga uppgift, det utan tvivel vore i full överensstämmelse med grundsatzerna för bankens finansiering, att densamma själv finge vidkännas kostnaderna för pensioneringen av sin ordinarie personal, i den mån befattningshavarnas pensionsavgifter därtill vore otillräckliga. En sådan anordning syntes departementschefen också, trots de för banken främmande uppgifter, som under årens lopp tillagts densamma, lämpligen hava kunnat ifrågasättas, därest banken med visshet kunde beräknas vara i stånd att bära denna ökning i sina utgifter. Verkställda kalkyler gäve emellertid vid handen, att så åtminstone för det dåvarande knappast kunde antagas vara fallet.

På nämnda och i övrigt anförda skäl höll departementschefen (sid. 98) före, att den föreliggande frågan lämpligast borde lösas så, att pensioneringen av postsparbankens ordinarie personal övertoges av statsverket. En sådan anordning syntes följa såsom konsekvens av postsparbankens överflyttande på ordinarie stat, såvida icke annorlunda skulle varda förordnat. Något särskilt beslut rörande pensioneringen skulle följaktligen icke bli erforderligt för det av departementschefen ifrågasatta sättet för dess ordnande.

Kungl. Maj:t framlade vid 1911 års riksdag proposition (nr 150) med förslag till utgiftsstat för postsparbanken m. m. i överensstämmelse med departementschefens hemställan; och enligt skrivelse den 29 maj 1911 (nr 230) biföll riksdagen i huvudsak vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Det må emellertid erinras, hurusom riksdagen ansåg sig böra framhålla, att den för sin del höll före, att det bokförda värdet av bankens obligationer var högre än deras dåvarande marknadsvärde och att det för bankens finansiella ställning var av synnerlig vikt, att detta bokföringsvärde bleve nedskrivet till det belopp, som obligationerna med säkerhet kunde anses betinga vid en eventuell realisation av desamma.

Sedan vid 1912 års riksdag ett antal kviinnliga skrivbiträden uppförts å postsparbankens avlöningsstat från och med år 1913, framlades i propositionen nr 112 vid 1913 års riksdag, bland annat, ett förslag till utgiftsstat för postsparbanken med en i vissa hänseenden förändrad uppställning mot den då gällande.

I detta hänseende hade styrelsen för postsparbanken i skrivelse den 30 september 1912 anfört följande:

Vid de under senare åren försiggångna löneregleringarna vid vissa kommunikations- och affärsverk vore avlöningsstaten uppställd på sådant sätt, att för varje befattningshavare eller grupp av befattningshavare upptagits den befattningshavaren tillkommande begynnelseavlönning samt det belopp, vartill hans avlöning på grund av särskilda gällande bestämmelser kunde komma att högst uppgå, varjämte i en sifferkolumn angivits de belopp, vartill avlöningarna med hänsyn till kända personalförhållanden antoges komma att uppgå. Då nyssnämnda belopp vore i avlöningsstaten angivna såsom förslagsanslag, syntes någon vidare olägenhet ej förekomma vid tillämpning av eu i dylik form uppställd avlöningsstat, även om förändrade personalförhållanden skulle nödvändiggöra ett överskridande av det för vederbörande befattningshavare beräknade, i avlöningsstatens sifferkolumn upptagna belopp.

Uti den för postsparbanken gällande avlöningsstat vore emellertid samtliga för den ordinarie personalen i sifferkolumnen ingående poster, således även de, som vore grundade på sannolikhetsberäkning, upptagna såsom fasta anslag, varigenom hinder skulle kunna möta att överskrida avlöningsstatens slutsumma, även i det fall att vederbörande befattningshavare på grund av avlöningsreglementets bestämmelser vore berättigad till en högre avlöning än den, som vid utgiftsstatens upprättande varit beräknad.

Nödvändigheten syntes därför kräva, att de för vissa ordinarie befattningshavare beräknade, i avlöningsstaten upptagna slutsummor bleve i dädanefter fastställda utgiftsstaten angivna såsom förslagsanslag.

Styrelsen för postsparbanken hade fördenskull i förslag till ny utgiftsstat, att tillämpas från och med den 1 januari 1914, upptagit

löner och tjänstgöringspenningar till den ordinarie personalen, undantagandes postsparbanksdirektören, ävensom vissa befattningshavare tillkommande ortstillägg förslagsvis med de belopp, till vilka dessa avlöningsförmåner med hänsyn till då kända personalförhållanden ansetts kunna beräknas.

Anslag till arvoden åt extra biträden, vikariatsersättning m. m. hade ock upptagits såsom förslagsanslag.

Riksdagen godkände (skrivelse nr 234) förslaget till utgiftsstat för postsparbanken, dock under förutsättning, vad anginge anslaget till arvoden åt extra biträden, vikariatsersättning m. m., att dess uppförande såsom förslagsanslag icke finge utnyttjas till beredande av någon förhöjning i den extra personalens dåvarande avlöningsförmåner.

Efter framställning från Kungl. Maj:t i proposition nr 259 godkände 1914 års senare riksdag, (skrivelse nr 221) förslag till nytt avlöningsreglemente för tjänstemän vid postsparbanken med därtill hörande särskilda bestämmelser. Förslaget var framlagt i ändamål att bringa avlöningsbestämmelserna för tjänstemännen i postsparbanken i överensstämmelse med då gällande motsvarande stadganden för postverket.

Riksdagen godkände jämväl förslag till ny utgiftsstat för postsparbanken. I denna stat var förslagsanslaget till arvoden åt extra biträden, vikariatsersättning m. m. förhöjt. Det hade av styrelsen för postsparbanken framhållits, att — med avseende därå att löneförhållandena till den ordinarie personalen vid postsparbanken i huvudsak reglerats efter samma grunder som de för postverkets ordinarie personal fastställda — lämpligheten syntes kräva, att de stadganden, som vore eller bleve gällande beträffande extra tjänstemän hos generalpoststyrelsen, jämväl bleve normerande för avlöningen till den extra tjänstemannapersonalen hos postsparbanken.

Vid 1917 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 329 dels uppförande å postsparbankens avlöningsstat av ytterligare antal skrivbiträdesbefattningar, dels ändrad lydelse av en punkt i de till avlöningsreglementet för tjänstemän vid postsparbanken hörande särskilda bestämmelser, dels ock ny utgiftsstat för postsparbanken.

Riksdagen biföll framställningen, under erinran att samma riksdag beslutat motsvarande ändring i postverkets avlöningsreglemente som den då i avlöningsreglementet för postsparbanken föreslagna.

I betänkande den 20 mars 1918 avgav 1915 års kommission för gemensamma avlöningsbestämmelser vid kommunikationsverken med flera verk förslag rörande provisorisk lönereglering från 1919 års början för tjänstemän vid statens järnvägar, postverket jämte postsparbanken,

telegrafverket, statens vattenfallsverk, tullverket samt domänstyrelsen och dess underlydande personal.

För att den överensstämmelse i avlöningshänseende mellan postsparbankens och postverkets tjänstemän, som dittills ansetts önskvärd, fortfarande måtte kunna bibehållas, hade kommissionen funnit det nödvändigt, att den lönereglering, som i anledning av kommissionens förslag komme att genomföras beträffande postverkets tjänstemän, bleve gällande även för motsvarande befattningshavare vid postsparbanken. Kommissionen hade därför ansett sig böra beträffande postsparbanken framlägga enahanda förslag till förbättring av avlöningarua samt ändringar av avlöningsbestämmelserna i övrigt, som av kommissionen avgivits i fråga om postverket.

I enlighet med vad beträffande postverket föreslagits hade kommissionen ansett, att även vid postsparbanken ortstillägg borde tillkomma samtliga tjänstemän.

Den fasta avlöningen till tjänstemännen vid postsparbanken skulle höjas till samma belopp, som föreslagits för motsvarande befattningshavare vid postverket, därvid chefen skulle erhålla samma förhöjning som byråchef i generalpoststyrelsen.

Då ärendet den 16 maj 1918 föredrogs inför Kungl. Maj:t, anförde chefeu för finansdepartementet, hurusom alltsedan vid 1911 års riksdag ordinarie stat fastställdes för postsparbanken, avlöningarna för bankens tjänstemän utgått efter samma grunder och med samma belopp som för motsvarande befattningshavare vid postverket. Till följd av den överensstämmelse i avlöningshänseende, som sålunda rått och alljämt rådde mellan befattningshavare vid postverket och postsparbanken, framställde sig då, sedan beslut den 29 april 1918 av Kungl. Maj:t fattats angående framställning till riksdagen om löneroglering för postverkets personal i huvudsaklig överensstämmelse med det av föreämnda kommission utarbetade förslag, frågan, huruvida motsvarande framställning borde göras i avseende å befattningshavarna i postsparbanken.

Ehuru departementschefen för egen del ansåg det kunna ifrågasättas, huruvida de skäl, som dittills varit bestämmande för postsparbankspersonalens likställande i avlöningshänseende med postverkets befattningshavare fortfarande kunde anses äga giltighet eller om icke postsparbanken snarare, med hänsyn till beskaffenheten av de göromål, som åvilade verket, samt övriga förhållanden, borde organiseras i närmare överensstämmelse med de nyreglerade centrala verken av statskontorstypen, hade han dock, för att icke utan vidare bryta den överensstämmelse, som dittills bestått mellan postverkets och postsparban-

kens löneförhållanden, ansett sig pliktig föreslå, att den tillfälliga löne-reglering, om vilken framställning till riksdagen beslutats för postverkets vidkommande, måtte bli gällande även för postsparbanken. Han ansåg sig emellertid böra framhålla, att detta förhållande icke finge verka prejudicierande vid en blivande utredning rörande postsparbankens eventuella omreglerande i enlighet med vad departementschefen ifrågasatt.

Mot detaljerna i kommissionens förslag till löne-reglering för post-sparbanken, vilket till fullo överensstämde med kommissionens förslag till reglering av avlöningsförhållandena för motsvarande befattningshavare vid postverket, hade departementschefen ingen annan erinran att göra, än att han ansett samma ändring beträffande avlöningsskalan för manlig bokhållare böra vidtagas, som av Kungl. Maj:t i propositionen rörande postverkets löne-reglering föreslagits i fråga om avlöningsskalan för manliga postexpeditörer.

Kungl. Maj:ts proposition till 1918 års lagtima riksdag angående tillfällig löne-reglering för tjänstemän vid postsparbanken (nr 445) avfattades i överensstämmelse med departementschefens hemställan.

I skrivelse den 19 juni 1918 (nr 426) anmälde riksdagen, att på grund av den knappa tid, som stått riksdagen till buds för prövning av den föreslagna löne-regleringen vid postsparbanken, riksdagen icke kunnat underkasta frågan den noggranna behandling, som varit önskvärd. Riksdagen hade ock ansett det kunna ifrågasättas, huruvida de skäl, som dittills varit bestämmande för postsparbankspersonalens likställande i avlöningshänseende med postverkets befattningshavare, fortfarande kunde anses äga giltighet, eller om ej postsparbanken snarare, med hänsyn till beskaffenheten av de göromål, som åvilade verket, samt övriga förhållanden, borde organiseras i närmare överensstämmelse med de nyreglerade centrala verken av statskontorstypen. Då riksdagen emellertid funnit övervägande skäl tala för, att samma tillfälliga löne-reglering, som föreslagits för postverket, även borde gälla postsparbanken, hade riksdagen ansett sig böra bifalla Kungl. Maj:ts förevarande förslag. Riksdagen uttalade tillika, att de förslag, som framförts i en inom riksdagen i ämnet väckt motion, syntes böra tagas under övervägande vid en kommande definitiv löne-reglering för postsparbanken.

Efter förslag av kommunikationsverkens löne-kommitté framlade Kungl. Maj:t vid 1919 års lagtima riksdag proposition (nr 391) angående gemensamt lönesystem samt löne-reglering för postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk; och sedan riksdagens beslut i ämnet utfallit i huvudsaklig anslutning till propositionen,

har Kungl. Maj:t den 19 juni 1919 utfärdat avlöningsreglemente för tjänstemän vid nämnda verk, i och med vilket reglemente icke allenast ett gemensamt lönesystem för dessa verk kommit till stånd utan även en mängd nya löneprinciper antagits. Reglementet skall lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1920.

Såsom i skrivelsen från styrelsen för postsparbanken den 22 oktober 1919 erinras, har postsparbanken icke blivit delaktig av den lönereglering, som genomförts för kommunikationsverken. Sambandet och överensstämmelsen mellan postverket och postsparbanken i avlöningshänseende kommer alltså att från och med den 1 juli 1920 upphöra.

I sin nyssberörda skrivelse har styrelsen för postsparbanken vid framläggandet av därvid fögade stat ansett sig böra erinra, att nämnda stat endast kunde få en provisorisk karaktär; ytterligare ändringar i staten påkallades nämligen av en del förhållanden, vilka styrelsen ansåg sig böra bringa i Kungl. Maj:ts åtanke, utan att dock se sig i stånd att då framlägga de positiva förslag, som av dessa omständigheter betingades. Vissa av styrelsen angivna och även andra omständigheter påkallade, enligt styrelsens mening, en ganska genomgripande ändring av verkets organisation, varav själva staten ej kunde bliva oberörd; och styrelsen föreställde sig, att av styrelsen antydda frågor borde tagas under omprövning i sammanhang med frågan om den lönereglering för postsparbanken, som på angivna grunder »torde få anses som en tidsfråga av kort frist».

Styrelsen har emellertid, då den på de i skrivelsen den 22 oktober 1919 anförda skäl framlagt därvid fögade förslag till ny stat för postsparbanken, å staten uppfört befattningshavare, som nu äro på extra stat anställda de s. k. pensions- och försäkringsavdelningarna, varvid även föreslagits ytterligare en bokhållarbefattning å förstnämnda avdelning och ombildning av en aktuariefattning å sistnämnda avdelning till tjänst såsom förste auktarie, och styrelsen har på anförda skäl ansett sig i sitt förslag till stat böra sammanslå de nya avdelningarna med den förutvarande bankavdelningen till en enhet; dock att anslagen till extra biträden och expenser skulle inom linjen i staten specificeras.

Den, som bleve innehavare av tjänst, vars uppförande å ämbetsverkets stat sålunda föreslagits, skulle vara skyldig att, därest postsparbankens befattning med de ärenden, för vilkas handläggning tjänsterna vore avsedda, komme att upphöra eller att inskränkas, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning, han innehade, låta sig förflyttas till det verk, Kungl. Maj:t bestämde. Enligt vad styrelsen för postsparbanken meddelat, vore den möjligheten icke utesluten, att pen-

sionsstyrelsen kunde komma att själv vilja övertaga de bestyr, postsparbanken nu hade att utföra för pensionsstyrelsens räkning. Det vore ock möjligt, att en del göromål, som nu utfördes för riksförsäkringsanstaltens räkning, komme att framdeles övertagas av riksförsäkringsanstalten själv.

Med den skrivelse, styrelsen för postsparbanken den 25 november 1919 avlätit till chefen för finansdepartementet efter det fråga uppkommit om införande av postsparbanken i riksstaten från och med år 1921, hava överlämnats ett nytt förslag till stat för postsparbanken ävensom en redogörelse för postsparbankens ekonomiska ställning.

I den sistnämnda skrivelsen har styrelsen framhållit, att det knappast vore antagligt att postsparbankens inkomster för år 1921 komme att täcka utgifterna, om däri ock inräknades dyrtidstillägg, en post, som ej upptagits i statförslaget. Skulle så bliva förhållandet och tillskott av statsmedel erfordras, torde sådant — säger styrelsen — lämpligen böra lämnas under form av bidrag till dyrtidstilläggen och bestämmas i samband med beslutet om dyrtidstillägg åt statens tjänstemän i allmänhet.

Häremot har statskontoret i dess utlåtande i ärendet inlagt en bestämd gensaga. Frågan om dyrtidstillägg till postsparbankens befattningshavare borde, enligt statskontorets mening, under inga omständigheter få ordnas på sådant sätt, att statsverket nödgades göra något tillskott. Postsparbankens rörelse syntes statskontoret böra organiseras så, att den själv kunde bära de erforderliga utgifterna för dyrtidstillägg åt bankens befattningshavare.

I det föregående är omnämt, hurusom i riksdagens skrivelse den 29 maj 1911 (nr 230) framhölls den synnerliga vikten för postsparbankens finansiella ställning, att det bokförda värdet av bankens obligationer bleve nedskrivet till det belopp, som obligationerna med säkerhet kunde anses betinga vid en eventuell realisation av desamma.

I den vid styrelsens för postsparbanken skrivelse den 25 november 1919 fogade ekonomiska redogörelsen meddelas emellertid, att postsparbankens vinstöverskott, som tidigare användes till att nedskriva det bokförda värdet av en del obligationer, på senare tiden fonderats för att användas »till mötande av utgiftsstigningen under kristiden».

Detta hade sålunda måst ske, oaktat behovet av en fortgående nedskrivning av åtskilliga postsparbankens värdepapper med all tydlighet framgår av uppgifter i den nämnda ekonomiska redogörelsen.

I den ekonomiska redogörelsen framhålles ock, att ökningen i postsparbankens inkomster ej kunnat hålla jämna steg med utgiftsök-

ningen, såsom framginge av en översikt över nettoinkomsten. Bokslutet för år 1918 utvisade enligt denna översikt en brist av 44,499 kronor 37 öre, vilken brist täcktes av den förenämnda fonden. Under år 1919 komme — säges det — trots en betydande ökning i postsparbankens inkomster, bristen att bliva avsevärt större än under år 1918, detta beroende dels på den kraftiga ökningen i krigs- eller dyrtidstillägg, dels på en engångsutgift för anskaffande av nya blanketter och formulär. Huruvida den tidpunkt, då jämnvikt åter komme att inträda mellan postsparbankens utgifter och inkomster, inträder innan den förenämnda fonden vore förbrukad, kunde icke nu förutsägas.

I den ekonomiska redogörelsen — upplyses det i slutet av densamma — hade ingen hänsyn tagits till de avsevärda ekonomiska förmaner, som postsparbanken åtnjöte av postverket, nämligen, bland annat, portofrihet samt till större delen hyresfri lokal för postsparbankens centralförvaltning.

I omförmälda skrivelse den 22 oktober 1919 erinrar styrelsen för postsparbanken, att Kungl. Maj:t den 19 juni 1919 i sammanhang med utfärdande av det nya avlöningsreglementet för kommunikationsverkens tjänstemän förordnat, att nu enligt Kungl. Maj:ts särskilda brev utgående ersättningar till viss postkontorspersonal och viss personal vid statens järnvägar för förrättande av göromål, avseende postsparbanken, riks-försäkringsanstalten med flera, skulle från och med den 1 juli 1920 upphöra att utgå, i anledning varav styrelsen för postsparbanken anbefalldes att verkställa utredning samt inkomma med förslag i fråga om de ändringar av gällande grunder för ersättning åt postsparbanken och postverket för bestyret med dylika göromål, som kunde föranledas av ifrågavarande lönereglering. Styrelsen hade i underdånig skrivelse den 30 augusti 1919 föreslagit genomgripande ändringar i dessa grunder.

I sådant hänseende hade, bland annat, föreslagits, att från förslagsanslaget å nuvarande stat för postsparbanken till »ersättning åt befattningshavare hos generalpoststyrelsen och vid postverkets lokal-förvaltningar för handläggning av postsparbanksgöromål» skulle utbrytas ett fixt anslag till postverket å 78,000 kronor, motsvarande ersättning, till angivet belopp, till postkontorstjänstemän och föreståndare för förenade post- och statsbanestationer år 1918.

Nämnda belopp, 78,000 kronor, upptages i de båda nu föreliggande statförslagen såsom »ersättning till postverket för postsparbanksgöromål».

I ett den 22 oktober 1919 avgivet utlåtande över postsparbanksstyrelsens framställning av den 30 nästförutgångna augusti har general-

poststyrelsen påyrkat, att å postsparbankens stat skulle uppföras ett anslag till postverket å 566,000 kronor för handläggning å postsparbanksgöromål.

Generalpoststyrelsen framhåller i sitt utlåtande bland annat, att postanstalterna givetvis vore de för staten billigaste organ för postsparbankens verksamhet, som kunde anlitas, men klart vore — säger generalpoststyrelsen — att det ökade arbete för postpersonalen, som därav föranleddes, förorsakade postverket kostnader. Därest postsparbanken, såsom ock vid avgörandet år 1911 av frågan om postsparbankens inordnande inom statsförvaltningen blivit från visst håll ifrågasatt, blivit anknuten till postsverket såsom ett led i dess organisation, hade givetvis omförmälda kostnadsökning bort allt framgent drabba postverket. Så blev emellertid icke förhållandet, utan postsparbanken organiserades såsom ett självständigt ämbetsverk. Då postsparbanken alltså av statsmakterna organiserats såsom en fristående gren av statsförvaltningen, kunde generalpoststyrelsen för sin del icke finna annat än riktigt, att densamma ock belastades med alla de utgifter, som hänförde sig till dess verksamhet. Postsparbanksstyrelsen hade — säger generalpoststyrelsen — genom sitt föreliggande förslag för sin del godkänt principen, att postverket borde erhålla gottgörelse för sina prestanda för bankens räkning. Generalpoststyrelsen hölle före att, om ersättning skulle utgå, detta borde ske med ett belopp, som, såvitt sig göra låte, motsvarade postverkets självkostnader.

Generalpoststyrelsen påyrkade, att de ifrågasatta förändringarna i avseende å regleringen av postverkets ekonomiska mellanhavanden med postsparbanken bleve reglerade från den tidpunkt, det nya avlöningsreglementet för kommunikationsverken och därav föranledda ändringar trädde i tillämpning.

Över vad generalpoststyrelsen föreslagit i nämnda med flera hänseenden har postsparbankens styrelse efter remiss avgivit yttrande, daterat den 20 november 1919.

I detta yttrande säges, bland annat, följande:

Alltifrån den tid, postsparbanken hade en sådan ställning, att den i viss mån kunde betraktas som en byrå inom postverket, hade postsparbanken av nämnda verk åtnjutit vissa mycket avsevärda ekonomiska förmåner. Det förhållandet, att postsparbanken sålunda stode i ekonomiskt beroende av postverket, uppmärksammades under de förarbeten, som resulterade i beslutet om postsparbankens uppförande som ett självständigt ämbetsverk. Men ehuru rätta tillfället då varit inne att klara upp hithörande frågor, lämnades de oavgjorda, och det fick med stats-

makternas och generalpoststyrelsens goda minne i detta hänseende förbliva vid vad som förut varit. Postsparbankens åtnjutande av berörda förmåner hade kommit att betraktas såsom en sak, som skulle så vara.

Styrelsen för postsparbanken ställde sig a priori icke avvisande mot ett förslag om höjning av det anslag å 78,000 kronor, som, enligt vad styrelsen i sin skrivelse den 30 augusti 1919 förordat, skulle utgå till postverket.

Om än styrelsen i princip biträdde generalpoststyrelsens uppfattning, att det ekonomiska förhållandet mellan postsparbanken och postverket borde regleras, kunde postsparbanksstyrelsen dock icke tillstyrka, att en sådan reglering komme till stånd på grundvalen av generalpoststyrelsens föreliggande förslag.

Styrelsen för postsparbanken trodde icke, att de beräkningar, på vilka generalpoststyrelsen grundat sitt förslag, kunde godkännas. Enligt postsparbanksstyrelsens förmenande borde frågan åter tagas upp från början och, innan den ånyo underställdes Kungl. Maj:ts prövning, förberedas genom förutgående underhandlingar mellan de båda styrelserna.

I anförande till statsrådsprotokollet den 7 januari 1920 meddelade jag, att generalpoststyrelsen i sin beräkning rörande postverkets inkomster uppställt tvenne alternativ, av vilka statskontoret i sin inkomstberäkning för år 1921 infört det av generalpoststyrelsen förordade högre beloppet.

Däri inginge dock — yttrade jag — en väsentlig förhöjning, med nära 500,000 kronor, av den ersättning postverket skulle äga att av postsparbanken erhålla. Postsparbankens styrelse hade motsatt sig denna anordning. I fråga om postsparbankens utgiftsstat hade jag, efter samråd med chefen för civildepartementet, utgått ifrån, att denna angelägenhet tills vidare, i avvaktan på vidare utredning, ordnades i enlighet med postsparbanksstyrelsens uppfattning, varav följde, att postverkets inkomst borde nedsättas med ifrågakavande belopp.

Såsom förut nämnts har löneregleringskommittén i utlåtande den 16 februari 1920 yttrat sig rörande frågan om ny stat för postsparbanken m. m. Sedan kommittén redogjort för handlingarna i ärendet ävensom för vad i ämnet hittills förekommit, fortsätter kommittén sålunda:

Löneregieringskommittén.

»Vad i det föregående blivit ur tillgängliga handlingar anført torde nogsamt ådagalägga angelägenheten av att postsparbankens ställning för framtiden såväl i förhållande till postverket som i övrigt både i organisativa och avlönings- samt i andra finansiella hänseenden varder, så snart ske kan, föremål för en ingående och allsidig utredning.

Att vid sådant förhållande nu skulle på ordinarie stat för postsparbanken uppföras befattningshavare å dess på extra stat varande s. k. pensions- och försäkringsavdelningar synes kommittén böra möta stora betänkligheter, även om, såsom för kommittén uppgivits, erinringar däremot ej vore att förvänta från pensionsstyrelsen och riksförsäkringsanstalten, under den av postsparbanksstyrelsen angivna förutsättningen att befattningshavarna skulle vara skyldiga att, därest postsparbankens befattning med de ärenden, för vilkas handläggning tjänsterna vore avsedda, komme att upphöra eller att inskränkas, med bibehållande av tjänstegrad och avlönning låta sig förflyttas till det verk, Kungl. Maj:t bestämde.

Det måste nämligen, enligt kommitténs förmenande, uppmärksammas, huru som de väsentligt ökade kostnader för statsverket, som förestående betydande antal nya lönerogleringar säkerligen komme att föranleda, noggsamt böra mana till försiktighet vid bedömande av under den närmare tiden förekommande spörsmål om extra befattningars förvandling till ordinarie.

Visserligen böra vid den revision av lönerogleringar, som den 31 december 1919 uppdragits åt lönerogleringskommittén, de organisatoriska spörsmålen i stort sett lämnas å sido, på det att revisionen må kunna slutföras inom rimlig tid, men de nämnda spörsmålen tränga sig dock fram, såsom, bland annat, framgår av två motioner, väckta vid 1920 års riksdag, i anledning av vilka kommittén genom kungl. remiss den 13 februari 1920 anbefallts avgiva och till andra kammarens tillfälliga utskott nr 5 överlämna begärt yttrande.

I den ena av dessa motioner (nr 138 inom andra kammaren) hemställdes om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning, i vad mån genom förenklade arbetsformer och minskad tjänstemannapersonal en nedsättning i statens administrationskostnader kan åvägbringas; och det framhålles, att nämnda utredning borde kunna såsom en fristående utredning bedrivas parallellt med det lönerogleringskommittén givna uppdraget.

I den andra motionen (nr 215 inom andra kammaren) hemställdes om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om åstadkommande av utredning, huruvida och på vilket sätt ändringar böra vidtagas med avseende å sådana statens verk, där en sådan utredning ej redan pågår, i avsikt att administration och arbetsformer må kunna ordnas på det mest praktiskt och ekonomiskt fördelaktiga och arbetskraftbesparande sätt och en effektiv nedsättning av statens administrationskostnader på detta sätt uppnås.

Lönerogleringskommittén kan för sin del ej tillstyrka postsparbanksstyrelsens förevarande framställning i vad den angår uppförande på postsparbankens ordinarie stat av befattningshavare, tillhörande bankens pensions- och försäkringsavdelningar.

Godkännes kommitténs uppfattning i nämnda hänseende, böra i förslag till utgiftsstat för postsparbanken, A. avlöningar och understöd, såsom ordinarie befattningshavare upptagas allenast de, som återfinnas i tabellen å sid. 3 i postsparbanksstyrelsens skrivelse den 22 oktober 1919 (remitterad till kommittén den 22 december 1919), nämligen:

postsparbanksdirektören och chefen för postsparbanken, 1 kamrerare och sekreterare, 1 förste aktuarie, 1 kassör, 1 registrator och aktuarie, 4 revisorer, 7 bokhållare, 35 kontorsskrivare, 28 skrivbiträden och 5 vaktmästare.

För bedömande huru för dessa befattningshavare de fasta avlöningarna (ordinarie löner och tjänstgöringspenningar) böra förslagsvis upptagas för år 1921 i

vederbörlig sifferkolumn, har kommittén haft till ledning bifogade tabell,¹ som postsparbanksdirektören låtit upprätta och benäget tillställt kommittén.

Till befattningshavarna å pensions- och försäkringsavdelningarna skulle avlöningarna fortfarande utgå av anslag till ersättning åt postsparbanken för de bestyr, som ombesörjas å dessa avdelningar.

I föreliggande förslag till utgiftsstat har postsparbanksstyrelsen uppfört till generalpostdirektören såsom ordförande i styrelsen och till tre ledamöter i styrelsen de förhöjda arvoden, om vilka styrelsen hemställt i den remitterade skrivelsen av den 15 september 1919.

Vad generalpostdirektören såsom postsparbanksstyrelsens ordförande beträffar, har det honom i sistnämnda egenskap nu tillkommande arvode tagits i beräkning vid bestämmande av den avlöning, som bör tillkomma honom från postverket enligt det nya avlöningsreglementet för kommunikationsverken. Att i nu förevarande sammanhang tillerkänna honom förhöjt arvode för hans göromål för postsparbanken synes kommittén ej böra ifrågakomma.

Beträffande de tre särskilda ledamöterna i postsparbanksstyrelsen är det till dem på grund av kungl. brev den 21 mars 1884 utgående arvode uppenbarligen numera för lågt. Med avseende emellertid å den utredning rörande postsparbanks framtida ställning, som torde få anses nära förestående, har det syntts kommittén, att man nu ej borde ingå å spørsmålet om förhöjning av bemälda ledamöters arvoden.

Ortstillägg till den ordinarie personalen torde kunna upptagas förslagsvis till det belopp, som i skrivelsen den 22 oktober 1919 beräknats komma att under år 1921 utgå till bankavdelningen, eller 23,145 kronor.

I felräkningspenningar till kassören, 300 kronor, samt i arvode till förste vaktmästaren, 200 kronor, har postsparbanksstyrelsen ej föreslagit någon förändring.

De särskilda kontrollantarvodena till vissa kontorsskrivare, 180 kronor för var, skulle, såsom i tabellen å sid. 3 i skrivelsen den 22 oktober 1919, för sju kontorsskrivare utgöra 1.260 kronor.

Till arvoden åt extra biträden, vikariatsersättning m. m. är i senast fastställda stat för postsparbanken upptaget förslagsvis samma belopp som i nyssberörda tabell, 90,000 kronor.

I skrivelsen den 22 oktober 1919 har styrelsen för postsparbanken meddelat, att på grund av postsparbanksrörelsens utvidgning och de under de senare åren upprepade gånger vidtagna förhöjningarna i ersättningarna åt extra, tillfälliga och timavlönade biträden detta anslag betydligt överskridits. Utgifterna hade, med uteslutande av öretal, utgjort

år 1916	kronor	97,646
» 1917	»	132,074
» 1918	»	147,664.

I det vid skrivelsen den 22 oktober 1919 fogade statförslag är till arvoden åt extra biträden m. m. och vikarier 'inom bankavdelningen' upptaget förslagsvis ett belopp av 150,000 kronor.

¹ Här ej intagen.

I det vid styrelsens skrivelse till chefen för finansdepartementet den 25 november 1919 fogade statförslag är beloppet höjt till 200,000 kronor, med ledning av erfarenheten från år 1919.

I sistnämnda statförslag är ock uppförd med 20,000 kronor en ny post till 'gratifikationer åt poststationsföreståndare m. fl.'. I detta hänseende anföres i skrivelsen den 25 november 1919, hurusom Kungl. Maj:t under en följd av år på förslag av styrelsen anvisat medel till gratifikationer åt poststationsföreståndare m. fl., senast genom beslut den 23 maj 1919, varigenom styrelsen bemyndigades att för berörda ändamål disponera 20,000 kronor. Sistnämnda belopp har nu upptagits såsom anslagspost i senaste statförslaget.

I bägge statförslagen är ock utan specifikation upptaget ett belopp av 1,240 kronor understöd till två f. d. extra biträden, vilket belopp, specificerat, återfinnes i den senast fastställda staten.

Under avdelning B. Omkostnader äro uppförda, bland annat, till ersättning till postverket för postsparbanksgöromål 78,000 kronor och till ersättning till vissa poststationsföreståndare för postsparbanksgöromål förslagsvis 9,000 kronor. Det sistnämnda beloppet skulle avse ersättning till föreståndare för poststationer, som ej äro förenade med statsbanestationer, ävensom till föreståndare för brevsamlingsställen.

Enligt vad som inhämtas av statsverkspropositionen till 1920 års riksdag (bilaga femte huvudtiteln sid. 15), har chefen för civildepartementet ansett sistnämnda ersättning böra utbetalas icke genom postsparbankens utan genom postverkets försorg: i följd varav skulle å postsparbankens stat såsom ersättning till postverket för postsparbanksgöromål böra upptagas ett anslag av 87,000 kronor (78,000 + 9,000 kronor).

I bägge postsparbanksstyrelsens statförslag äro såsom ersättning till vissa befattningshavare hos generalpoststyrelsen för göromål för ämbetsverkets räkning upptagna 3,500 kronor. Härom meddelar styrelsen i sin skrivelse den 22 oktober 1919 följande.

I det å gällande stat uppförda förslagsanslag, 50,000 kronor, till ersättning åt befattningshavare hos generalpoststyrelsen och vid postverkets lokalförvaltningar för handläggning av postsparbanksgöromål inginge ett anslag av 1,600 kronor, som jämlikt kungl. brev den 15 mars 1912 vore avsett till ersättning åt befattningshavare vid postverkets centralförvaltning för biträde med postsparbanksgöromål. I underdånig skrivelse den 22 oktober 1919 hade styrelsen hemställt om höjning av detta anslag till 3,500 kronor. Motsvarande belopp syntes styrelsen böra för ändamålet uppföras i staten — naturligen under förutsättning av Kungl. Maj:ts bifall till nyssberörda hemställan.

I senast fastställda stat för postsparbanken är uppfört till expenser och diverse utgifter ett förslagsanslag å 45,000 kronor.

I skrivelsen den 22 oktober 1919 meddelar postsparbanksstyrelsen, att anslaget i fråga under de senaste åren väsentligen överskridits: för ifrågavarande ändamål utbetalades, öretal oräknade,

år 1916	kronor	46,433
» 1917	»	60,664
» 1918	»	111,992.

I det vid skrivelsen den 22 oktober 1919 fogade statförslag upptages till expenser och diverse utgifter för bankavdelningen förslagsvis 112,000 kronor; i det vid skrivelsen den 25 november 1919 fogade statförslaget är beloppet höjt till 140,000 kronor, på grund av erfarenheten under år 1919.

I bägge statförslagen är, likasom i senast fastställda stat. upptaget förslagsvis under avdelningen C. Avkortningar och restitutioner 6,000 kronor.

— Godkännes kommitténs ovanberörda uppfattning i fråga om pensions- och försäkringsavdelningarnas personal och varder i följd därav eller i anslutning därtill allt, som särskilt avser dessa avdelningar, uteslutet från statförslagen. skulle ett förslag till utgiftsstat för den egentliga postsparbanken — motsvarande den senast fastställda och å sid. 2 i postsparbanksstyrelsens skrivelse den 22 oktober 1919 återgivna staten — kunna komma att te sig sålunda:

Förslag
till
Utgiftsstat.

	Kronor	Kronor	Kronor
A. Avlöningar och understöd.			
Generalpostdirektören såsom ordförande i styrelsen för postsparbanken, arvode	2,000		
3 ledamöter i styrelsen, arvoden, 600 kronor var	1,800	3,800	
Ordinarie löner och tjänstgöringspenningar:			
Postsparbanksdirektören och chefen för postsparbanken ...	9,500		
1 kamrerare och sekreterare (6,500—7,500 kronor) förslagsvis	7,500		
1 förste aktuarie (5,500—7,000 kronor) förslagsvis	7,000		
1 kassör (4,700—6,000 kronor) förslagsvis	6,000		
1 registrator och aktuarie (4,700—6,000 kronor) förslagsvis	6,000		
4 revisorer (4,700—6,000 kronor) förslagsvis	21,400		
7 bokhållare (2,500—4,300 kronor) förslagsvis	18,400		
35 kontorsskrivare (1,900—2,700 kronor) förslagsvis	94,100		
28 skrivbiträden (1,700—2,100 kronor) förslagsvis	53,200		
5 vaktmästare (1,550—1,950 kronor) förslagsvis	9,450	232,550	
Ortstillägg, förslagsvis		23,145	
Kassören, felräkningspenningar		300	
Kontrollantarvoden, 180 kronor till en var av 7 kontorsskrivare		1,260	
Förste vaktmästaren, arvode		200	
Arvoden åt extra biträden, vikariatsersättning m. m., förslagsvis		200,000	
Gratifikationer åt poststationsföreståndare m. fl.		20,000	
Understöd		1,240	482,495
B. Omkostnader.			
Ersättning till postverket för postsparbanksgöromål		87,000	
Ersättning till vissa befattningshavare hos generalpoststyrelsen för göromål för postsparbankens räkning		3,500	
Expenser och diverse utgifter, förslagsvis		140,000	230,500
C. Avkortningar och restitutioner, förslagsvis			
			6,000
Summa	—	—	718,995

Postsparbankens utgifter för pensions- och försäkringsavdelningarna skulle alltså fortfarande bestriidas av särskilda anslagsmedel, ställda till postsparbanksstyrelsens förfogande.

Då emellertid styrelsen antagit, att av statsmedel skulle till ersättning åt postsparbanken utgå för bestyret med utbetalningar av folkpensioner m. m. förslagsvis 194,000 kronor och för bestyret med uppbörd och utbetalningar för riksförsäkringsanstalten 40,000 kronor, må det tillåtas kommittén erinra, hurusom i statsverkspropositionen till 1920 års riksdag under femte huvudtiteln, innefattande anslagen till det blivande socialdepartementet, upptagits för år 1921 såsom ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar m. m. ett förslagsanslag av 168,000 kronor och för bestyret med uppbörd och utbetalningar m. m. för riksförsäkringsanstalten ett förslagsanslag, högst, å 39,300 kronor (jfr bilaga till 1920 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, sid. 287 och 284). (Chefens för civildepartementet yttrande i ämnet återfinnes i sistnämnda bilaga sid. 14—17 och 105.)

Jag har förut omnämnt, att styrelsen för postsparbanken den 6 mars 1920 inkommit med infortrat utlåtande i anledning av vad löne-regleringskommittén i ärendet yttrat.

*Styrelsen för
postspar-
banken.*

Efter att i sitt berörda utlåtande hava framlagt de av mig förut återgivna motsatta uppfattningarna, som gjort sig gällande rörande uppflyttning å postsparbankens ordinarie stat av viss personal å pensions- och försäkringsavdelningarna, har styrelsen givit till känna, att styrelsen fortfarande vidhölle sin uppfattning. Härefter fortsätter styrelsen:

»Styrelsen behöver i sådant avseende icke framhålla vikten av att stats-tjänare, som utföra arbete av konstant natur, i rimlig tid komma i åtnjutande av den ordinarie anställningens trygghet. Det gäller för dem bland annat avlöningsförhöjning genom ålderstillägg, försörjning under sjukdom eller invaliditet samt familjens nödtorftiga uppehälle, för den händelse de falla ifrån. Behovet av att staten i nu berörda hänseenden i görligaste mån sörjer för sina tjänare, har under senare tiden vunnit allt mera erkännande och beaktande. I sådant avseende kan erinras om, att i vissa fall ordinarie tjänster automatiskt inrättas, för att den extra ordinarie anställningen icke må överskrida viss angiven tid.

Den personal, vars uppförande å ordinarie stat, styrelsen hemställt om, är så knappt tilltagen, att den under alla förhållanden kommer att behövas för ut-rättande av det arbete, för vilket den är avsedd. Härom har styrelsen övertygat sig genom underhandsförhandlingar med såväl pensionsstyrelsen som riksförsäkringsanstalten, vilka båda givit sin tillslutning till styrelsens nu ifrågavarande förslag. Och för den eventualiteten, att denna personals arbete i sin helhet eller till någon del skulle komma att övertagas av nämnda ämbetsverk, är sört genom den föreslagna bestämmelsen därom, att den, som varder innehavare av tjänst, vars uppförande å postsparbankens stat sålunda föreslagits, skall vara skyldig att, därest postsparbankens befattning med de ärenden, för vilkas handläggning tjänsterna äro avsedda, kommer att upphöra eller inskränkas, med bibehållande av den tjänstegrad och avlöning, han innehar, låta sig förflyttas till det verk, Kungl. Maj:t bestämmer. Såvitt styrelsen förstår, måste dess nu berörda förslag anses moget till antagande.

Det torde få antagas, att löneregleringskommittén beaktat samtliga de omständigheter, som styrelsen sålunda framhållit till stöd för sitt förslag. Kommittén anser emellertid det oaktat, att med den väckta frågans avgörande bör anstå, och har till stöd för denna sin avvisande hållning åberopat, att postsparbanken behöver snarast möjligt i vissa avseenden omorganiseras.

Den av kommittén sålunda åberopade omständigheten har icke undgått styrelsens uppmärksamhet. I sin underdåniga skrivelse med förslag till stat för postsparbanken yttrar styrelsen bland annat följande.

Under de senare åren har postsparbankens verksamhet väsentligen utvidgats såväl därigenom, att själva bankrörelsen tilltagit i omfattning, så att exempelvis motboksägarnas behållning under den senaste femårsperioden inemot fördubblats, som ock därigenom, att ämbetsverket fått sig nya uppgifter ålagda såsom exempelvis utbetalningarna i och för folkpensioneringen. Härtill kommer, att förhållanden, som kristiden framkallat, såsom exempelvis den betydande stegringen av lönerna och övriga driftkostnader, nödvändiggöra en mera ekonomisk och affärsmässig skötsel av bankrörelsen. Dessa och andra omständigheter påkalla en ganska genomgripande ändring av verkets organisation, varav själva staten ej kan bliva oberörd. Styrelsen föreställer sig, att de nu antydda frågorna böra tagas under omprövning i sammanhang med frågan om den lönereglering för postsparbanken, som på här ovan angivna grunder torde få anses som en tidsfråga av kort frist.

Frågan om lönereglering för ämbetsverket i dess helhet och frågan om omorganisation av ämbetsverkets s. k. bankavdelning, vilka enligt styrelsens förmenande böra behandlas i ett sammanhang, komma alltså icke att vidare beröras i nu förevarande underdåniga skrivelse.

Att styrelsen trots denna sin sålunda uttalade övertygelse om behovet av en omorganisation av postsparbanken i allt fall föreslagit pensions- och försäkringsavdelningarnas uppförande på ordinarie stat, har sin grund i den omständigheten vilken styrelsen i sin underdåniga skrivelse måhända icke tillräckligt betonat — att den omorganisation, det här är fråga om, icke berör nämnda avdelningar, utan den egentliga postsparbanken eller den s. k. bankavdelningen. Med denna äro pensions- och försäkringsavdelningarna endast löst förenade, de kunna när som helst avkopplas för att läggas till andra ämbetsverk, och de hava sin av bankavdelningen fullt oberoende organisation. Med hänsyn till det arbete, som påvilar dessa avdelningar, är antalet tjänster, som föreslagits till uppförande på ordinarie stat, så ringa, att en reduktion av dessa tjänster är otänkbar. Av bankavdelningens ifrågasatta omorganisation beröras dessa avdelningar lika mycket eller lika litet, vare sig de, som nu äro uppförda på extra stat eller, som föreslagits uppföras på ordinarie stat.

Det är sant, att den ifrågasatta omorganisationen även torde komma att beröra hela ämbetsverkets ställning i förhållande till postverket. Atminstone i ekonomiskt hänseende. Men huru denna angelägenhet än kommer att ordnas, beröras nämnda avdelningar organisatoriskt sett i ingen mån därav. Dessa avdelningar äro sådana de äro, oberoende av huruvida postverket erhåller en större eller mindre gottgörelse för de bestyr, det har att utföra för postsparbankens räkning.

Löneregleringskommittén torde jämväl hava tänkt sig, att vid den påyrkade utredningen även skall upptagas frågan om postsparbankens ställning till postverket i administrativt hänseende. Om behovet av en utredning härutinnan har styrelsen hittills icke uttalat någon mening och finner ett ingående på denna fråga för när-

varande icke pakallat. Styrelsen vill endast betona, att ej heller denna fragas upp- tagande har någon som helst inverkan på pensions- och försäkringsavdelningarnas inre organisation.

Till stöd för sitt avstyrkande i denna punkt anför löneregleringskommittén ytterligare, att de väsentligt ökade kostnader för statsverket, som förestående betydande antal nya löneregleringar säkerligen komme att föranleda, nogsamnt borde mana till försiktighet vid bedömande av under den närmare tiden förekommande spörsmål om extra befattningars förvandling till ordinarie. Och erinrar kommittén i sammanhang härmed om tvenne vid innevarande års riksdag väckta motioner, gäende ut på förenkling av arbetsformerna och inskränkning av tjänstepersonalen inom statsförvaltningen.

Det är intet ljusst framtidsperspektiv, kommittén härmed rullar upp för statens tjänstemän, vilka under senare tiden i upprepade och enträgna framställningar påkallat åtgärder för undanrödjande eller inskränkande av det rådande extraordinariesystemet. Ingen, som har någon närmare kännedom om den svenska statsförvaltningen, lärer kunna blunda för det förhållandet, att de i berörda motioner avsedda utredningar, därest de varda beslutade, komma att taga en mycket lång följd av år i anspråk. Enligt vad löneregleringskommittén nu ställer i utsikt, skall det påtalade s. k. extraordinarieeländet under denna tid icke blott icke avhjälpas utan tvärtom ytterligare förvärras.

Sådant är varken rättfärdigt eller nödvändigt. Den icke-ordinarie personalen inom statsförvaltningen är så pass stor i förhållande till den ordinarie, att det finnes mer än tillräcklig marginal för den reduktion av arbetskrafter, som i ovanberörda motioner avses. För att endast nämna ett exempel äro inom det styrelsen underställda ämbetsverket anställda tillhopa 179 befattningshavare med s. k. full tjänstgöring. Av dessa befinna sig endast 83 på ordinarie stat. Antalet icke-ordinarie befattningshavare är sålunda 96. Av dessa äro 46 anställda inom pensions- och försäkringsavdelningarna. Om nu styrelsen föreslår, att av dessa icke-ordinarie befattningshavare summa 14 uppföras på ordinarie stat, så torde ett så anspråkslöst förslag få anses så försiktigt, att det svårligen kan motivera kommitténs mening till försiktighet.

I de personers liv, som av detta förslag beröras, är frågan om tidpunkten för deras erhållande av ordinarie anställning skall uppskjutas till en oviss framtid, av så djupt ingripande betydelse, att förslaget icke får avvisas med en blank hänvisning till en framtida omorganisation av postsparbanken eller av centralförvaltningen i dess helhet.

Styrelsen får på det bestämdaste vidhålla sitt nu ifrågakvarande förslag.»

I frågan om styrelsens för postsparbanken förslag rörande ökade arvoden till styrelsens ordförande och ledamöter anföres härefter:

»Rörande denna fråga tillåter sig styrelsen till en början upplysa, att postsparbanksstyrelsen sammanträder minst en gång, ofta två gånger i månaden, och att även mellan sammanträdena styrelseledamöternas tid i alltjämt ökad utsträckning tages i anspråk för bland annat dels justering av skrivelser till Kungl. Maj:t, statsdepartementen och andra institutioner, dels ock beslut i sådana frågor rörande penningeplaceringen, som kräva ett snabbt avgörande. I de verk, vilkas avlöningsförhållanden under senare tider reglerats, betalas sådana funktioner, som äro jämför-

bara med dem, vilka påvåla postsparbankens styrelseledamöter, med 3,000—5,000 kronor om året.

Att det arvode av 600 kronor, som alltsedan 1884 utgått till styrelsens särskilda ledamöter, med hänsyn till den betydande utvidgning, ämbetsverket sedan den tiden undergått, och den förändring i penningvärdet, som sedan dess ägt rum, måste anses alldeles för lågt, torde vara uppenbart. Detta erkännes ock av löne-regleringskommittén. Men kommittén avstyrker i allt fall, att någon ändring härutinnan för närvarande vidtages, alltjämt under hänvisning till den omorganisation av postsparbanken, som kommittén påyrkat.

Denna motivering kan styrelsen icke godkänna. Om ifragavarande arvoden erkännas vara för låga, böra de rimligtvis höjas. Då det här är fråga om avlöningsformen *arvoden*, kan en sådan höjning på intet sätt föregripa den i utsikt ställda omorganisationen av verket. Även om vid en sådan omorganisation dessa arvoden skulle komma att bortfalla eller bestämmas efter helt nya grunder, finnes det väl intet rimligt skäl för att icke, intilldess nya bestämmelser härutinnan träffas, låta dem utgå med de belopp, som i och för sig anses skäliga.

Att generalpostdirektören för närvarande har och enligt styrelsens förslag även framdeles skulle komma att hava väsentligt större arvode än styrelsens särskilda ledamöter, beror därpå, att han dels fungerar som styrelsens ordförande dels ock, utöver de åligganden, som påvåla nämnda ledamöter, jämväl har att deltaga i ämbetsverkets dagliga skötsel. Mot förslaget i denna punkt annärker nu löne-regleringskommittén, att generalpostdirektörens arvode som ordförande i styrelsen för postsparbanken tagits i beräkning vid bestämmande av den avlöning, som bör tillkomma honom från postverket. Om kommittén härmed avser, att den för generalpostdirektören senast genomförda löne-regleringen skulle lägga hinder i vägen för höjande av hans arvode som ordförande i postsparbankstyrelsen, så vill styrelsen häremot göra gällande, att ordalagen i de uttalanden, som gjordes under förberedelserna till denna löne-reglering, icke nödvändiggöra en sådan tolkning. Och enligt vad styrelsen från en av ledamöterna i kommunikationsverkens lönekommitté under hand inhämtat, har sistnämnda kommitté genom den formulering, dess uttalande i denna sak erhållit, visserligen velat framhålla, att kommittén, som vid upprättande av förslag till arvode för generalpostdirektören, tagit hänsyn därtill att särskilt arvode tillkomme honom i hans egenskap av ordförande i postsparbankens styrelse, emellertid icke ingått i prövning av frågan om detta arvodes storlek och sålunda icke utgått ifrån att arvodet ovillkorligen skulle framgent utgå med det nu fastställda beloppet.

Detta är ock, såvitt styrelsen förstår, den enda rimliga mening, som kan inläggas i vederbörande departementschefs yttrande i ämnet, som lydde sålunda: 'Frågan om arvodet till generalpostdirektören i hans egenskap av ordförande i styrelsen för postsparbanken torde i detta sammanhang icke böra komma under övervägande. Jag vill endast nämna, att kommittén grundat sitt förslag i fråga om beloppet av generalpostdirektörens arvode såsom chef för postverket på den förutsättningen, att nämnda postsparbanksarvode allt fortfarande skulle utgå till honom'. Departementschefen skulle näppeligen hava yttrat, att frågan om generalpostdirektörens postsparbanksarvode icke borde upptagas i då förevarande sammanhang, om han icke tänkt sig möjligheten, att denna fråga skulle kunna lämpligen upptagas i annat sammanhang.

Härmed vare nu hur som helst. Styrelsen kan för sin del icke godkänna

det enligt dess mening särdeles konstlade resonnemanget, att generalpostdirektörens arvode som ordförande i postsparbanksstyrelsen icke skulle bestämmas med hänsyn till det arbete, han där uträttar, utan med hänsyn till storleken av den avlöning, han från ett annat verk uppstår.

Bakom kommitténs avstyrkande av styrelsens förslag rörande förhöjning av arvoden för dess ordförande och särskilda ledamöter kan styrelsen icke upptäcka några som helst realiteter och får därför vidhålla sitt berörda förslag.»

Vidkommande frågan om uppförande å ordinarie stat av vissa be-
fattningar å pensions- och försäkringsavdelningarna i postsparbanken finner jag visserligen, i likhet med styrelsen för nämnda ämbetsverk, den så-
lunda ifrågasatta åtgärden innefatta ett spörsmål, vars lösning icke kan
för någon längre tid skjutas åt sidan. Jag är emellertid icke nu beredd
att, emot löneregleringskommitténs avstyrkande, föreslå ifrågavarande
befattningars upptagande å ordinarie stat. På sätt löneregleringskom-
mittén framhållit synas nämligen skäl tala för att detta spörsmål icke
skiljes från frågan om en fullständig omorganisation av postsparbanken.
Denna fråga, för vars behöriga och skyndsamma utredning jag inom
den närmaste tiden torde bliva i tillfälle föreslå Kungl. Maj:t att vid-
taga erforderliga åtgärder, synes mig med nödvändighet böra så på-
skyndas, att den kan föreläggas nästa års riksdag. Sker detta, blir ju
uppskovet med uppförande å ordinarie stat av sådana befattningar, som
anses böra därtill ifrågakomma, icke synnerligen långt. Den olägenhet
för vederbörande befattningshavare som uppskovet innebär, kan ju redu-
ceras genom att såsom hittills i vissa fall förekommit, extra befattnings-
havare torde kunna medgivas rätt att, efter befordran till ordinarie tjänste-
män i postsparbanken, för erhållande av avlöningsförhöjning genom
ålderstillägg tillgodoräkna sig tjänstgöringstid såsom befattningshavare
å extra stat.

*Departements-
chefen.*

I den till grund för riksstatens hithörande anslag liggande utgifts-
staten för postsparbanken torde tillsvidare kostnaderna för pensions-
och försäkringsavdelningarna icke böra komma till synes; utan lär fast-
ställandet av kostnadsstat för denna del av postsparbankens verksamhet
få ankomma på Kungl. Maj:t. Kostnaderna skola bestridas av för
sådant ändamål äskade särskilda anslag under femte huvudtiteln.

I fråga om till personalen utgående dyrtidstillägg anser jag, som
delar den av statskontoret uttalade meningen härutiinnan, att enahanda
förfaringssätt bör komma till användning som beträffande mynt- och
justeringsverket m. fl. verk, vilka å riksstaten representeras av reserva-
tionsanslag att direkt utgå av vissa inkomstitlar.

Vad angår kostnaderna i övrigt för upprätthållande av postspar-
Bihang till riksdagens protokoll 1920. 1 saml. 280 häft. (Nr 331.) 6

bankens verksamhet komma desamma till uttryck i utgiftsstaten, vars olika poster torde, med hänsyn till vad jag nyss föreslagit i fråga om utredning rörande en fullständig omorganisation av postsparbanken, få bestämmas i enlighet med löneregleringskommitténs förslag till utgiftsstat, som jag till alla delar förordar. Utgiftsstaten skulle alltså komma att sluta å ett belopp av 718,995 kronor, vilket belopp förty bör å riksstaten för ändamålet äskas i stället för det i statsverkspropositionen beräknade beloppet, 954,000 kronor. Till förstnämnda belopp, 718,995 kronor, läser också inkomstiteln »Inkomster av postsparbanksrörelsen» böra i riksstaten upptagas.

Såsom jag i det föregående erinrat har löneregleringskommittén jämväl avgivit yttrande och förslag i fråga om beredande åt befattningshavarna i postsparbanken av skälig tillfällig löneförbättring från och med den 1 juli 1920. Då styrelsen för postsparbanken, som för sin del icke kunnat godkänna löneregleringskommitténs sistberörda förslag, ansett sig med hänsyn, bland annat, till svårigheten att i förevarande sammanhang få till stånd en lönereglering för postsparbanken icke nu böra göra någon framställning om tillfällig löneförbättring för befattningshavarna hos postsparbanken, har jag funnit mig icke för närvarande böra underställa denna fråga Kungl. Maj:ts prövning.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att
godkänna det av mig förordade förslaget till ny utgiftsstat för postsparbanken, att tillämpas tills vidare från och med den 1 januari 1921, samt på grund härav till uppehållande under år 1921 av postsparbankens verksamhet bland de *ordinarie* anslagen under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av kronor 718,995 att av inkomster av postsparbanksrörelsen direkt utgå.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Nils Hellenius.